…ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

…УРЯТ ҮНЭН

…СС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

…77 (9831) | 1962 оной мартын 31, суббото | Сэн 2 мүнгэн

Россин Федерациин бүхы партийна организацинууд хүдөө ажахын үйлэдбэриин захиргаае шэнэлэн хубилгаха хүдэлмэреэ амжалтатайгаар ябуулжа, эмхидхэлэйнгээ бүхы хүдэлмэриие гол шухала хэрэгтээ зорюулан, хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ шэнэ амжалта туйлаха аабза гэжэ партиин Центральна Комитет найдажа байна.

(Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэһөө)

…ҮДӨӨ АЖАХЫГАА ХҮТЭЛБЭРИЛГЫЕ …МХИТЭЙГЭЭР ШЭНЭДХЭН ХУБИЛГАХА

…КПСС-эй ЦК-да …ЦК-гэй РСФСР-тэ… …й зүблөөн партиин …і болон обкомуу… …хи секретарьнуудай …тайгаар болоо.

…КПСС-эй ЦК-гэй …и Бюрогой Түрүү… …СС-эй ЦК-гэй Нэ… …етарь нүхэр Н. С. …ибэ.

…жахыгаа хүтэлбэ… …гые шэнэдхэн ху… …үдэлмэриин ябаса …ПСС-эй ЦК-гэй …и Бюрогой Түрүү… …эдэхи орлогшо нү… …Воронов мэдээсэбэ. …э хэлээ:

…Центральна Коми… …тын Пленумэй ха… …шухала хэмжээ… …дай нэгэн — хүдөө …хүтэлбэрилхэ хэрэ… …рнь шэнэдхэн ху… …дал болоно. Бидэ… …хүдөө ажахын за… …ые үнэндөө шэнээр …байна гээшэбди.

Нүхэр Н. С. Хрущевой дурадхаһанай, мүн КПСС-эй ЦК-гэй мартын Пленумэй шиидхэбэринүүд соо бэшэгдэһэнэй ёһоор, хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ хэрэгые хүтэлбэрилхэ талаар гол захиргаан хадаа нютагуудай колхоз, совхозуудай гү, али совхоз, колхозуудай үйлэдбэриин управленинүүд болохо ёһотой. КПСС-эй ЦК-гэй РСФСР-тэхи Бюро, Россин Федерациин Министрнүүдэй Совет нютагай партийна болон советскэ органуудтай суг хамта үйлэдбэриин управленинүүдые бүридхэн байгуулха талаар шухала хүдэлмэри хэжэ дүүргээ. Мүнөө үедэ 68 область, хизаар болон автономно республикануудта нютагуудай 418 үйлэдбэриин управленинүүд эмхидхэгдээд, хүдэлжэ эхилбэ. Тэдэнэй 413-ниинь — район хоорондын, 5-ниинь — автономно областьнуудта байха юм. Район хоорондын 413 управленинүүдэй 319-ниинь колхоз, совхозуудай, 71-ниинь — совхоз, колхозуудай, 15-ниинь — колхозуудай, 8-ниинь — совхозуудай нютагуудтахи үйлэдбэриин управленинүүд юм. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие багаар эрхилдэг Карельскэ, Хальмагай автономно республикануудта, Мурманска областьдо район хоорондын управленинүүд үгы байха. Иимэ республикануудта хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерство, харин тиихэдэ Мурманска областьдо хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ управлени байгуулагдажа байна.

Нютагуудай үйлэдбэриин управленинүүд заабол 30-һаа 60 хүрэтэр тооной ажахынуудые хангадаг байха юм. Ехэ таруу һуурин газартай гү, али хэлхээ холбооной талаар бэрхэшээлтэй область болон автономно республикануудта (Хабаровска хизаар, Камчатска, Сахалинай, Магаданай областьнууд, Хойто-Осетиин, Чечено-Ингушетиин АССР) нэгэ управленидэнь 15-һаа 22 хүрэтэр ажахынууд харьяатай байха. Бүри жэжэ колхозууд олонтой областьнуудта (Калининска, Ярославска, Горьковско областьнууд) зарим ушарта управленинь 100, мүн бүришье олон ажахынуудтай байха юм. Иимэ газарта инспекторнүүд-эмхидхэлшэдэйшье тooе олошоруулха шухала гээшэ ха.

РСФСР-тэ ударидалгын шэнэ захиргаануудта кадрнуудые шэлэн табиха хүдэлмэри дүүргэгдэнхэй. Тэндэ хүдөө ажахые һайнаар мэдэдэг, дуршэлтэй хүдэлмэрилэгшэд эльгээгдээ. Область болон хизаарнуудай гүйсэдкомуудай болон АССР-нүүдэй Министрнүүдэй Соведүүдэй Түрүүлэгшэнэрэй 76 нэгэдэхи орлогшонорой 68-ниинь дээдэ эрдэмтэй, 70-ниинь хүдөө ажахын мэргэжэлтэд юм. КПСС-эй ЦК-гэй РСФСР-тэхи Бюро эдэ хүдэлмэрилэгшэдые өөрынгөө номенклатурада абаад тус бүриинь баталаа. Нютагуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй начальнигууд, КПСС-эй обкомуудай, крайкомуудай эдэ управленинүүдтэхи парторгнууд, район хоорондын газетэнүүдэй редакторнууд КПСС-эй РСФСР-тэхи ЦК-гэй зохихо таһагуудай бүридхэлэй номенклатурада абтанхай. Тэдэнэр бүгэдөөрэн гол түлэб шэлэнологдоод баталагданхай.

Ударидалгын шэнэ захиргаануудта кадрнуудые шэлэн абаха хэрэгтэ хайхарамжа багатайгаар хандаһан партиин Пермскэ, Костромской обкомуудые нүхэр Г. И. Воронов шүүмжэлээ. Ойрын үдэрнүүдэй туршада үйлэдбэриин управленинүүдые кадрнуудаар бүридхэжэ дүүргэхэ хэрэгтэй гэжэ тэрэ хэлэбэ. Тэндэ районууд болон областной организацинуудай эрхим һайн хүдэлмэрилэгшэдые, тэрэшэлэн туршалгын-жэшээтэ ажахынуудай мэргэжэлтэдые эльгээхэ хэрэгтэй гэжэ нүхэр Г. И. Воронов хэлэбэ. Тиихэ зуураа колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилхы кадрнуудые абажа огто болохогүй. Энээн тухай бидэндэ нүхэр Н. С. Хрущев тон зүб зааһан байна. Тэрэшэлэн хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ областной болон хизаарнуудай управленинүүдые хүдэлмэрилэгшэдөөр хангаха хүдэлмэриие дары дүүргэхэ шухала.

Район хоорондын үйлэдбэриин управленинүүдые, эдэ управленинүүдэй парторгнууд болон комсоргнуудые, район хоорондын газетэнүүдые, хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ областной болон хизаарай управленинүүдые, хүдөө ажахын талаар комитедүүдые байгуулгатай холбоотой зарим тодорхой асуудалнууд тушаа нүхэр Воронов саашань хэлэбэ. Район хоорондын управленинүүдэй зорилгонууд тушаа тэрэ тогтохо зуураа, эдэ управленинүүдэй хүдэлмэриин гол шухала зүйлынь — ажалые зүбөөр эмхидхэхэ, нэмэлтэ түлбэриие зүбөөр хэрэглэхэ ябадал болоно гэжэ онсолон тэмдэглээ.

КПСС-эй ЦК-гэй мартын Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ талаар хойшолуулашагүй хэмжээ-ябуулганууд тухай, хабарай тарилгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ талаар тодорхой зорилгонууд тухай нүхэр Г. И. Воронов үгынгөө түгэсхэлдэ хэлэбэ. Партиин обкомууд болон крайкомууд хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгые шэнэдхэн хубилгаха хүдэлмэриие богонихон болзорой туршада дүүргэхэ, нютагуудай управленинүүдые үүсхэлтэй, мэргэжэлтэй, колхоз, совхоз бүхэнэй үйлэдбэриин ажал-ябуулгые эдэбхитэйгээр, бэрхээр хүтэлбэрилжэ шадаха кадрнуудаар хангаха бэзэ гэжэ найдажа байһанаа үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ.

Зүблөөн дээрэ нүхэр Н. С. Хрущев үгэ хэлээ.

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

…! Мүнөө бидэнэрэй …эжэ байһан асуу… …артида, бүхы со… …шухалын шухала …ай юм. КПСС-эй …нум хүдөө ажахые …хэ бүхы зургаа… …эһөөрнь хубилгаха …э мэдэрээ. Зохёог… …бэриин зургаанууд …ые эриd һайнаар …эг болохые, кол… …бүхэндэ продукт… …өөр элбэг дэлбэ… …е хангаха байна …эр бүгэдөөрэн тоо… …еэд хэрбээ дүр… …адрнуудые шэлэн …мнай, хүдэлмэри… …н үдэрһөө эхил… …аа шугам табяагүй …э зургаанууд өөһэ… …е һайнаар хүдэл… …ье һаа, бидэндэ …э дүн асархагүй. …эһээ ударидалгын …ууллагдажа бай… …нуудай хүдэлмэ… …асуудалнуудта та… …алые үшөө дахин …үсэлэнтэй байнаб.

…ин управлениин …ө эхилһүү. Үйлэд… …равлениин бүхы …ын гол шухала …олхоз, совхоз бү… …үриин эмхидхэлэй …буулха хэрэг бо… …бүриин хүдэлмэри …эшэ суглаа хэхэ, …хэ ябадал бэшэ, …нуудые бодотоор …, колхоз, совхо… …идэ хүдэлжэ бай… …е һургаха хэрэг …идалгын шэнээр …жа байһан зур… …рсэ илгаань гэ… … хүдөө ажахые …хүтэлбэрилхэ бэ… …олхоз, совхоз бү… …эбэриие эмхидхэ… … болоно. Имагтал …адал колхоз, сов… …адалые гүнзэгы… … мэргэжэлтэй ху… …агтдана ха юм. …е һайнаар мэдэ… …лэдбэриин ябаса… … тула инспектор… …элшэд, парторг… …укторнууд сэхэ …оздо хүдэлхэ ёһо… … ажахын продукт… …өөр элбэг дэлбэ… … болохо эгээн гол …дэ шиидхэхэ уял… … зүблөөнүүд ту… …болоо һаа, имаг… … колхозой гү, … совхозой хүдэлмэ… …аргахын туладал, …хэ болгохын тула … хэрэгтэйб гэжэ … туладал зар… …ой. Зүблөөн дээ… … андалдажа, дүй …ман абалсажа бо… … энэ дүй дүршэл …уудта нэбтэрүү… …ой.

Үйлэдбэриин управленинүүдэй Соведэй суглаануудые хэтэрүү олоор хэжэ болохогүй. Хэрбээ үйлэдбэриин управлениие суглаа зүблөө үнгэргэхэ, протоколнуудые бэшэхэ гэжэ уялгаяа ойлгоһон харюусалгагүй начальник толтойлхо болоо һаа, тэрэ хамаг хэрэгые таһалдуулха байна. Тиимэ хүдэлмэрилэгшэдые хүтэлбэрилхы тушаалда табижа болохогүй. Тэдэнэр совхозуудай директорнүүдые, колхозой түрүүлэгшэнэрые үйлэдбэриингөө хэрэг үдэр бүри эрхилжэ байха аргагүй болгоохо, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үүдэ һахижа сагаа бараха, тиихэдэнь ажахы урданайхидаал адли ударидалгагүй байха болоно. Иимэ ябадал колхоз, совхозуудтахи үйлэдбэриин ажалые һаатуулха байна.

Энэ хэлээшээ гансашье үйлэдбэриин управленинүүдтэ бэшэ, харин хүдөө ажахын талаар комитедүүдтэшье хабаадуулха байнаб. Тэдэ комитедүүд суглаа зүблөөгөөр дашуурха хэрэгтэ хэрэггүйгөөр хүнүүдые һаатуулха ёһогүй. Хүдөө ажахын талаар комитедүүдтэ парти, правительствын ехэ найдамжаар түлөөлэгдэһэн хүнүүд хүдэлхэ ёһотой гэжэ партиин Центральна Комитет мэдэрээ. Комитедүүд республиканuудай компартинуудай ЦК-нуудай, партиин крайкомууд болон обкомуудай нэгэдэхи секретарьнуудаар толгойлогдоно. Комитедүүдэй гэшүүд түсэблэлгын захиргаануудай, «Союзсельхозтехникын» хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын министрнүүд юм. Иимэ харюусалгатай хүдэлмэрилэгшэдые комитедүүдтэ шэлэн томилходоо, тэдэнэр хүдөө ажахын урда табигдаһан зорилгонуудые түргөөр, тодорхой шиидхэхэ гэжэ, хүдөө ажахые материально-техническэ талаар хангахын тула партиин хараалһан хэмжээнүүдэй дүүргэлтэ тэдээнһээ дулдыдахые ойлгохо гэжэ партиин Центральна Комитет хараадаа абаһан байгаа.

Ударидалгын шэнэ зургаануудта дороһоонь абаад дээрэнь хүрэтэр шууд сэхэ харюусалга тогтоохо хэрэгтэй байһаниинь ойлгосотой бэзэ даа. Инспекторнүүд-эмхидхэлшэд колхоз, совхозой байдал тухай управлениин начальнигта тоосоогоо үгэхэ, харин управлениин начальник үйлэдбэриингөө байдал тухай область гү, али республикын урда тоосохо болоно. Иимэ тоосоонуудые шагнаха зуураа, энэ тоосоон тушаа протокол бэшэхэ бэшэ, харин гараһан асуудалнуудые түргөөр шиидхэхэ ёһотойб гэжэ хүтэлбэрилэгшэнь ойлгохо болоно. Түргөөр шиидхэхэ хэрэгтэй. Хэрбээ машинануудай заһабариин удааруулагдаа һаань, юрэнхы заабари бэшэ, харин тодорхой хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй. Хэрбээ фермэнүүдэй хүдэлмэри муугаар оньһожоруулагдажа байгаа һаань, захиралта бэшэхэ бэшэ, харин инженерые эльгээгээд, колхоз гү, али совхоздонь ошожо туһалха хэрэгтэй.

Иигэжэл, имагта иитэжэл асуудалнуудые шиидхэхэ шухала. Иигэжэ түргөөр хаража үзэхэ хэрэгтэй гэжэ дахин дабтанаб: тиимэ колхоз үйлэдбэреэ һайнаар эмхидхээ, харин иимэ колхоз тэрээнһээ муугаар эмхидхээ. Тиимэ дээрэһээ нэгэ ажахыдань хэрэг яахадаа һайнаар ябанаб, нүгөөдэдэнь яахадаа муугаар бэ гэжэ хаража үзэхэ шухала. Кадрнууд тухай, хүнүүдые һургаха асуудал гол шухала гээшэ ха. Тиимэ ушарта зарим хүтэлбэрилэгшэд өөрынгөө ажал-ябуулга тухай тоосоогоо хүнгэхэнөөр үгэхын тула, бидэнэр колхозой түрүүлэгшые гү, али совхозой директорые ажалһаань гаргаабди гэжэ мэдүүлхын тула кадрнуудые һэлгэхэеэ яарадаг байна.

Нэгэ хүдэлмэрилэгшэниие нүгөөдэ хүдэлмэрилэгшэнөөр һэлгэжэ болохо юм ааб даа, теэд шэнээр табигдаһан хүниинь һэлгүүлһэн хүнһөө жэшээгүй һайн хододоо байдаггүй. Кадрнуудые һэлгэхэ хүдэлмэреэр дашуурха хэрэггүй, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, мэргэжэлтэдтэ ехээр туһалжа байха хэрэгтэй.

Минии түрэл нютаг Курска областиин Калиновка тосхон тухай би хэлэһэншье байгааб, мүнөө үшөө дахин хэлэхэ хүсэлэнтэйб. 1945 ондо би нютагаархиндаа ошоо һэм. Дайнай һүүлээр энэ ажахы задагай зайдан, колхознигууд ажалта үдэртөө юушье абадаггүй байгаа. Хүтэлбэрилэгшэд жэл бүри, заримдаа жэлдээ хоёр дахин һэлгэгдэдэг байһан юм. Колхоз тиихэдэ бүхы газараа шахуу хара таряан болон овёсоор эзэлээд, гектарай 7—9 центнер ургаса абадаг байгаа. Ажахыдань оройдоол 200 толгой эбэртэ бодо мал, тэрэ тоодо 55 үнеэн тоологдодог һэн.

Хэды жэл үнгэрбэ. Колхоздо үнөөхил хүнүүд байһаар. Гэбэшье ондоо хүтэлбэрилэгшэд эндэ ерээ, тиин колхоз үнэхөөрөө тад ондоо болошоо. Колхозой түрүүлэгшээр нүхэр В. В. Грачев дурадхагдаһан юм. Тэрэ түсхай мэргэжэлтэйшье бэшэ, харин ажалша хүн, Курскын юрын таряашан, оройдоол дунда эрдэмтэй юм. Теэд нүхэр Грачев һайн зантай, таряашадтай хүдэлжэ шадаха хүн, тиимэһээ тэрэнэй үгэ дууладаг, хүндэлдэг байна. Түсэблэлгын шэнэ гуримда түшэглэн, колхоз тарилгын талмайгаа шэнээр хубаарилжа, малдаа кукуруза, сахарай свёкло таридаг болоо. Тэжээл элбэг боложо, мал ажал һайнаар хүгжэжэ эхилээ. Хэрбээ урдань колхоз 55 үнеэтэй һаа, мүнөө тэрээндэ 1000-һаа олон үнеэд бии. 1961 ондо Калиновкада таряалангай газарай 100 гектар бүридэ 76 центнер, хүдөө ажахын эдлүүриин бусад газарай 100 гектар бүридэ 17 центнер үүсэлэгдэһэн мяхан абтаа. Хүдөө ажахын эдлүүриин газарай 100 гектар газарта 526 центнер һүн абтаа. Шэниисын ургаса гектарай 32 центнер байгаа. Хэрбээ үнэн сэхэ, хэрэгээ мэдэхэ хүнүүдые, шадабаритай, партиин табиһан зорилгонуудые дүүргэхын түлөө хүсэ шадалаа хайрлангүйгөөр тэмсэхэ хүнүүдые шэлэн табяа һаа, иимэ юумэ туйлажа болохо байна.

Тиимэл дээрэһээнь кадрнуудые шэлэн абаха, һургаха хэрэг үйлэдбэриин управленинүүдэй хүдэлмэриин гол шухала зүйл гээшэ гэжэ бидэнэр хэлэнэбди. Хэрбээ хүдөө ажахые ударидаха шэнэ захиргаанууд кадрнуудтай ябуулдаг хүдэлмэреэ һайнаар табяад байгаа һаань, хэрэгнай түргөөр һайжарха гэжэ батаар этигэнэб. Мүнөө партиин бэелүүлжэ байһан хүдөө ажахын хүтэлбэриие шэнэдхэн хубилгаха хэрэг манай бүхы хүсэ шадалые үйлэдбэриин асуудалнуудта шэглүүлхэ арга боломжо олгоно.

Мүнөө, нүхэдүүд, хүдөө ажахыда ябуулдаг манай бүхы хүдэлмэриин нэгэ тон шухала зүйлдэ — хүдөө ажахын продуктнуудай өөрынь үнэ сэнгые доошолуулгада гаанадай анхаралые хандуулха хүсэлэнтэйб. Калиновка тосхоной колхоз тушаа мэдээ намда үгөө. Эндэ харуулагдаһан зарим тоонуудые хэлэхэмни. Эдэ тоонууд намайе хаанагүй, эрхим жэшээ болохоор бэшэ. Тиибэшье һаань, үйлэдбэри эмхидхэлгын шухалын шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ таанадай анхаралые хандуулхын тула эдэ тоонуудые харуулхамни.

Калиновкада ажалта үдэрһөө мүнгэн түлбэридэ оронхой, мүнгэн тоосоон хэгдэдэг, тиимэ дээрэһээ бүхы тоонууд түхэригөөр харуулагдана.

1961 ондо колхоздо центнер ороохоной (кукурузагүйгөөр) өөрынь үнэ сэн 2 түхэриг 23 мүнгэн байгаа. Энэ зонодо гүрэнэй худалдан абаха сэн центнер ороохоной 7 түхэриг 10 мүнгэн. Тиимэһээ ороохон ажахыда ехэ олзо доход үгэнэ.

Центнер коноплягай (һолоомон) өөрынь үнэ сэн 8 түхэриг 72 мүнгэн, харин худалдан абаха сэнгынь — 18 түхэриг. Конопля — ехэ ашаг олзотой ургамал гэжэ харана бэзэт.

Центнер сахарай свёклын өөрынь үнэ сэн 67 мүнгэн, худалдан абаха сэнгынь 2 түхэриг 20 мүнгэн; тэрэ ёһоор хартаабха — 2 түхэриг 72 мүнгэн ба 3 түхэриг; капуста — 1 түхэриг 43 мүнгэн ба 7 түхэриг 90 мүнгэн; помидор — 1 түхэриг 91 мүнгэн ба 16 түхэриг 10 мүнгэн; яблока — 21 түхэриг 73 мүнгэн ба 37 түхэриг 30 мүнгэн. Тиимэ болохолоороо, газар таряалангай бүхы продуктнууд горьтойхон олзо доход колхоздо оруулна.

Саашаа мал ажалай ашаг шэмэ тухай хэлэхэм.

Колхоздо центнер һүнэй өөрынь үнэ сэн 1961 ондо 8 түхэриг 42 мүнгэн, харин худалдан абаха дунда зэргын сэн — 11 түхэриг. Һү абалганшье колхоздо олзо оруулна гэжэ харанат. Мүн үхэрэй, хониной мяхан тухайшье иигэжэ хэлэжэ болохо. Колхоздо үхэрэй центнер мяханай өөрынь үнэ сэн 50 түхэриг, харин худалдан абаха сэнгынь — 59 түхэриг 80 мүнгэн, тэрэ ёһоор хониной мяха — 30 түхэриг 60 мүнгэн ба 46 түхэриг 90 мүнгэн. Центнер ноохоной өөрынь үнэ сэн 156 түхэриг 20 мүнгэн, харин тиихэдэ худалдан абаха сэнгынь — 256 түхэриг 80 мүнгэн.

Нүхэдүүд, хонин ажал онсо ехэ олзотой гэжэ танай анхаралые хандуулнаб. Россин Федерацида, мэргэжүүлэгдэһэн районууд болохо Бурядай республика, Алтайн, Ставропольско хизаарнууд, Ростовско, Оренбургска, Читын областьнуудһаа бэшэнь хонин ажал олзогүй гэжэ тоолодог. Энээниие ажабайдал буруушаана. Хэрбээ хонид хэлэжэ шададаг һаа, зарим хүдэлмэрилэгшэдтэ тэдэнэр иигэжэ сохом хэлэхэ һэн: таанар бидэниие харданат, хонид ехэ олзотой, аша үһатай мал гээшэ.

Үнэхөөрөөшье хонин үнэгүй мяха, шухала хэрэгтэй ноохо, арһа үгэдэг.

Хараад үзэгты, Калиновка гээшэ ойтой тала газар юм, тэндэ бэлшээриин газар үгы. Би энээниие мэдэхэб: үхибүүн байхадаа мал адуулагшаар тэндэ хүдэлөө һэм, яһалал ябаһан байхаб. Тиимэһээ ойтой тала, бэлшээригүй газартаашье, помещик меринос хони үсхэдэг байгаа, жэлэй ехэнхи сагай туршада хонидынь бэлшэнгүй байдаг байгаа. Тиихэдэншье ехэ олзотой һэн. Энэнь мүнөөнэй дүршэлөөр гэршэлэгдээ.

Алтайн научно-шэнжэлэлгын институдай хүдөө ажахын наукануудай кандидат нүхэр Гусевай, Рубцовско районой «Страна Советов» колхозой зоотехник нүхэр Вовченкын статьянуудые дурдаа һэм. Хонидые кукурузын силос дээрэ барихада олзотой гэжэ тэдэнэр гэршэлнэ. Тиимэ дээрэһээ колхоз, совхозуудай мал ажалһаа ехэ олзо доход абажа байхыень хүсөө һаа, хонидые үсхэбэрилхэ хэрэгтэ анхаралаа хандуулагты. Хонин үнэгүй мяха, ноохо, арһа үгэнэ.

Хаана ямар үүлтэрэй хони һайнаар үсхэбэрилжэ болохоб гэжэ бодожо үзэгты. Жэшээлхэдэ, Россин Федерациин центральна районуудай эрхэ байдалда романовска үүлтэрэй хонид һайнаар үдэдэг. Тэрэ бүдүүн ноохо үгэдэг. Теэд бидэнэртэ бүдүүн ноохоншье хэрэгтэй ха юм. Романовска үүлтэрэй хонин 2—3-һаа үсөөн бэшэ, 5 хүрэтэр хурьга үгэдэг.

Хони үсхэбэрилхэ талаар шэнэ зам гаргадаг хүнүүдые дэмжэхэ хэрэгтэй. Ставропольско хизаарай элитэ хонишон И. Н. Малашенко жэлэй туршада өөрынгөө отарын эхэ хонидые нэгэ хахад дахин түрүүлдэг байна. Тэрэнэй дурадхадаг гуримые буруушааһанай хэрэггүй. Нүхэр Малашенкын дүршэл хаа хаанагүй таарадаггүй гэжэ зарим нүхэд хэлэдэг. Энэ ушар хонишодые һэжэглүүлхэ ёһогүй. Нэгэ мастерта энэнь таарадагшьегүй һаа, нүгөөдэдэнь таарадаг байха. Өөрынгөө арга дүрын ашаар һайн аша үрэ туйладаг хүнүүдые буруушааһанай хэрэг юу гээшэб. Хүнүүд эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлэг лэ.

Эхэ хонин бүриһөө ядахын сагта нэгэ хурьга абаа һаа, һайн һааб даа. Хэрбээ эхэ хонин бүриһөө нэгэ-нэгэ хурьга абажа томо болгоо һаамнай, хониднай угаа түргэнөөр үдэхэ һэн. Хоёр жэлэй турша соо хонидоо гурба дахин хурьгалуулаад, зуун эхэ хонин бүриһөө 200 бэшэ, харин 300 хурьга абадаг түрүү хүнүүдээ дэмжэн һайшаадаг болоёбди. Энэмнай тон һайн юумэн гээшэ! Эгээл иимэһээ И. Н. Малашенкын, колхозууд болон совхозуудай бэшэ түрүү хүнүүдэй хонин ажалда һайшаан дурадхадаг шэглэлые хэблэлдэшье, мүн бодото ажал хэрэгтээшье дэмжэн дэлгэрүүлхэ шухала.

Колхоздо олзо доход үгэдэг лэ мяха абаха тухай хөөрэлдөөн мүнөө болотор боложо байһан гээшэ. Теэд гахайн, шубуунай мяха абаад үзэхэ болоо һаа, Калиновкада энэ хоёр янзын мяха абахада ехэ гарзатай байна. Гүрэндэ худалдагдаһан центнер гахайн мяхан бүридэ колхоз 50 түхэригэй гарза хохидолдо ороно, центнер шубуунай мяхан бүридэ — 60 түхэриг, центнер нугаһанай мяхан бүридэ — 6 түхэриг 60 мүнгэнэй гарзада ороно. Мүн үндэгэншье абалгань гарзатай даа. Мянган хэһэг үндэгэнэй өөрын үнэ сэн 88 түхэригтэ болоно, тиин гэхэдэнь худалдан абадаг сэнгынь 62 түхэриг 70 мүнгэтэ болохо юм.

Энэ юун дээрэһээ болоноб, иимэ түрүү ажахыда гахайн, шубуунай мяханай, үндэгэнэй өөрын үнэ сэн яахадаа иимэ ехэ байнаб? Энээниие гүнзэгыгөөр, бүхы талаһаань хаража үзэхэ, өөрынь үнэ сэнгэй иимэ ехэ болодог ушар шалтагаааниие һайса али али тээһээнь, хуби хубяарань хаража, шэнжэлжэ үзэхэ шухала. Калиновкада тэжээл хоолынь химда юм. Ажал үйлэдбэридэ хүдэлдэг зонуудынь олон гээшэ ха, зариманиинь фермэдэ, нүгөөдүүлынь фермэ шадар лэ хүдэлһэн болоод, эдэнэр бултадаа адлихан аад, мүншье нилээдгүй ехэ түлбэри абадаг байна.

Хүнүүдые хүдэлмэридэ гаргахын тулада сонхонуудыень тоншожо ябадаг байһан гээшэ, энэ гуримаар олон колхозууд ажаһуудаг һэн. Түрүү колхозуудта мүнөө ушар байдал хубиланхай, хүнүүдые ажалда гарахыень урижа ябаха саг болинхой. Бодоходо, ажалай нормо бага дээрэһээ ажалай бүтээсэшье мүн лэ бага байна ха. Гэбэшье, энэ ушарта ажахы бүхэниие ами аминдань хаража үзэхэ хэрэгтэй. Мүнөө дээрээ Калиновкын нормые дунда зэргын гэжэ абахын аргагүй, бусад ажахынуудта энэнь үшөөл ехэшэг байна гээшэ.

Богонёор хэлэхэдэ, колхозууд болон совхозуудта абтадаг продукциин өөрын үнэ сэн химдаруулха зорилго хадаа тусгаар ехэ удхашанартай болонхой, нүхэдүүд. Энэ зорилго шиидхэхэ хэрэгтэ хүдөө ажахын эрдэм ухаан, манай эрдэмтэд ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Жэшээнь, зарим ажахынуудта центнер гахайн мяхан юундэ 120 түхэригтэ аад, нүгөөдүүлдэнь 40 түхэригтэ гү, али үшөөшье химда байхадаа ямар шалтагаанһаа болоноб? Энэ асуудалда харюу үгэхэ ёһотой, һанамжа-дурадхал зохёон бэлэдхэхэ, хүдөө ажахын продукциин өөрын үнэ сэн химдаруулха арга зам зааха гээшэ шухала байна.

Гансахан уряануудаар хизаарлажа болохогүй, харин эрдэм наука болон бодото ажал хэрэгтэ гараһан юумэнүүдые һайшаан дурадхаха, мал

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгын үргэлжэлэл

шахан таргалуулха, мал хараха түрүү онол аргануудые үйлэдбэридэ дэлгэрүүлэн нэбтэрүүлхэ шухала, ямар хоол тэжээлээр мал барихада ашаг олзотой, һайн бэ гэжэ харуулха шухала. Энэмнай тон шухала хэрэг болоно. Юундэб гэхэдэ, центнер үбһэ тэжээл абахын тулада хэгдэдэг ажалай гаргаша тон олон ондоо байна. Эдэ бүгэдые бултыень хараадаа абаха хэрэгтэй. Ямар тэжээл хоол бэлдэбэл, эгээл ехэ ашагтай олзотойб? Ямар тэжээл хоол дээрэ байлгаад, хайшан гэжэ шахан таргалуулбал, мяха, һү болон бэшэ эдеэ хоолой зүйл эгээл химдаар абтаха байнаб гэжэ бодото байдалһаа тодорон элирһэн зүбшөөл үгэхэ хэрэгтэй болоно. Бидэндэ гурбан янзын гол шухала тэжээл бии гээшэ: буурсагтай кукуруза, сахарна свёкло, бобы. Мүн гол түлэб кукурузаар хэһэн концентрадууд. Эдэ тэжээлнүүдэй нэгээр гү, али эдэ тэжээлнүүдые бултыень холёод, гахай шахан таргалуулха эгээл һайн технологи шэнжэлэн үзэхэ шухала. Кукурузын таряа, низалһан горох, сахарна свёкло, морковкые тэжээл болгожо ехээр хэрэглэхэдэ, гахай шахан таргалуулха жэгтэй һайн, таарамжатай арга нүхэсэл бии болгоно. Мүн эбэртэ бодо мал, шубуу шахан таргалуулха һанамжа-дурадхал зохёон бэлдэхэ шухала, ямар тэжээлээр, ямар онол аргаар мал харабал, химда сэнтэй мяхан, һүн абтахаб гээшэдэ харюу үгэхэ хэрэгтэй.

Тэжээлэй ургамалнуудай ашаг туһые зүбөөр сэгнэжэ һурангүй, гаргашалһан ажал, зөөридэ эгээл ехэ тэжээлэй единицэ үгэжэ, харюулжа шадаха ургамалнуудые шэлэн ургуулжа һураагүй сагтаа продукциин өөрынь үнэ сэн химдаруулхын түлөө ёһото һайнаар тэмсэжэ шадагдахагүй байна, нүхэдүүд.

Бидэнэр эгээл мүнөө тэжээлэй единицэнүүд тухай азбука, иигэжэ хэлэжэ болодог юм һаань, үзэжэ байна гээшэбди. Гэбэшье удаадахи класста орохо сагнай болоо. Германиин Демократическа Республикадахи Шваневерг гэдэг арадай эдлүүриин директор нүхэр Штрубе гэгшые, жэшээнь, абаад үзэел даа. Тэжээлэй ургамалнууд тэды шэнээн гектар таригдаа гээд энэ хүн хэзээшье хэлэхэгүй, харин тиимэ ургамалнууд таригдаа, эдэмнай тэды шэнээн крахмал үгөө, тэрэ тоодо тиимэ ургамалынь тэды шэнээн крахмал үгэдэг, тиимэ хадаа тэрэ ургамал аша туһатай гэхэ мэтээр хэлэхэ.

Хүдөө ажахыда хүдэлдэг манай бүхы нүхэдүүд тэжээлэй ургамалнуудые иигэжэ сэгнэнэ гээшэ гү? Үнгэрхэдөө зарим эрдэмтэд ном соогоошье энэ хэрэгтэ иигэжэ ханданагүй, хүнүүдэй хэлэһэн үгэ тухайшье тогтоногүйб даа. Бүхы юумэн тэжээл хоолой центнерээр лэ сэгнэгдэдэг, центнер сахарна свёкло центнер репэ хоёрые аб адляар харадаг байна. Шэгнүүрэй талаар эдэ хоёр үнэхөөрөөшье адлиншье адли. Харин хоол тэжээлэй, эдинсын талаар ямар бэ? Репэ — уһан, тиихэдэ сахарна свёкло — үнэтэ һайн тэжээл ха юм даа. Хэнэйшье мэдэһээр энээн соо 20 процент шахуу сахар бии.

Тиимэһээ бидэнэр өөһэдөө эдэ бүгэдые шэнэ ёһоор сэгнэжэ һураха, энээндэ бусадые һургаха ёһотойбди. Һүнэй өөрын үнэ сэн юунһээ бүридэнэб гэжэ эрдэмтэд хуби хубяарнь шэнжэлэн тобшолжо үзэг, тиихэдэнь олон юумэн элирхэ байха. Һүн юундэ үнэтэйб? Хэрбээ олон колхозуудта нэгэ һаалишанай 8—10 үнеэ һаажа байхадань һүн хаанаһаа химда байха юм гэжэ асуултай болоно? Иимэ байхадаа һүн химда байлтай гү гэһэн асуудал гарана. Нэгэ үедэ дүй дүршэл тухайнь ушаргүй бэшэгдэдэг байһан «Караваево» совхоздо һүниинь эгээл үнэтэй болоно бшуу. Хэрбээ караваевайхидай һү базарта гаргаад, өөрынь үнэ сэнгээр худалдаха болоо һаа, тэрэнь хуу гашалшаха, тэрэниинь үнэрхөөд хүнэй абахань бэрхэл ха даа. Тиин гэхэдэнь бидэнэр энэ совхозые ушаргүйгөөр магтадаг байгаабди. Юунэй түлөө? Бодожошье үзэгдөөгүй, тоологдоошьегүй байгаа.

Бусадые даган дууряалгахаар эрхим жэшээтэ байхын тулада ажахынуудые шаган тэмдэглэдэг ха юмбибди. Теэд «Караваево» ажахые бүхы совхозууд даган дууряаха болоо һаань, юун бололтой гээшэб? Тиигээ һаа, үгырхэ болоно.

Энэ ажахын үнеэдые механическа аргаар һаахын аргагүй, харин гараар лэ һаахаар юм гэжэ тус совхозой хүтэлбэрилэгшэд хэлэдэг байна.

Үгы юундэб? Энээнтэй дашарамдуулан нэгэ иимэ ушар һанагдана. Үни хада манай нютагта бүхы таряашад газараа плугаар хахалдаг болобо гээшэ, тиигэн гэхэдэнь нэгэ үбгэжөөл плугһаа арсаад, модон анзаһаар хахалдаг байба. Амидыл байгаа сагтаа энэл анзаһаараа хахалхаб гэдэг һэн. Модон анзаһамни ехэ ургаса үгэнэ гээд тэрэ үбгэжөөл тоолодог байгаа бшуу. Теэд мүнөө зарим колхозууд, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд хуушанай энэ үбгэжөөлые дууряана гээшэ аал?

Ашаг ехэтэйгээр, бодомжотойгоор ажахыгаа эрхилжэ, ажал, зөөри багаар гаргашалаад, эдеэ хоолой зүйл ехээр абажа һурахын тулада бидэнэр бултадаа ехээр хүдэлхэ ёһотойбди, нүхэдүүл.

Колхозууд болон совхозуудтахи үйлэдбэриин урган хүгжэһэнэй зэргээр лэ үйлэдбэриин управлениин хүдэлмэрилэгшэдэй — начальнигай, парторгын, эмхидхэгшэ-инспекторэй, инструкторай салин хүлһэн нэмэхэ ёһотой гэжэ би һананаб. Үйлэдбэриин хүгжэнги байха бүри бүхы хүдэлмэрилэгшэд болон хүтэлбэрилэгшэдэй салин хүлһэн ехэ байха ёһотой. Эгээл энэмнай шангай-урмашуулгын түлөөһэн болоно бшуу, энээнһээ ондоо ямаршье шан байха ёһогүй. Заримдаа түсэбөө дүүргээшьегүй предприятинуудта һайндэрэй урда тээ гү, али кварталай, хахад жэлэй дүүрэхэдэ шан түлөөһэ абажа байдаг ушар дайралдадаг. Энэ хадаа тон таарамжагүй ёһо гурим гээшэ. Хэрбээ бэлиг шадабаритай хүн байгаа һаа, тэрэнь үйлэдбэриин хүгжэн ургаха хэрэгтэ харагдаха ёһотой. Үйлэдбэриин хүгжэн дэбжэхэ тудам салин хүлһэншье ургалсаха байна.

Ажал зүбөөр эмхидхэхэ, тэрэнэй түлөөһэ зүбөөр үгэхэ гээшэ гол шухала асуудал мүн. Ажалай шанар ба хэмжээе нарин нягтаар хараадаа абалсан, колхозууд болон совхозуудта ажалай түлөөһэнэй зүб шкала зохёон табиха шухала. Жэшээнь, трактористнуудые абаад үзэебди, эдэнэр заримдаа гектарайнгаа талаар адли хэмжээтэй газар элдүүрилдэг, зүгөөр хүдэлмэриин шанар хаража үзэхэ болоо һаа, тэрэнь тад ондоо байдаг. Трактористнуудай хүдэлмэриин илгаа ургасын хэмжээгээр элирүүлэгдэнэ. Хүдэлмэриин шанарай ондо ондоо байгаа хадань тэрээнтэй адли ажалайнь түлөөһэн тиимэл ондоо байха ёһотой.

Молдавиин нэгэ колхозой дүй дүршэлһөө һонин аад, һургаал абамаар нэгэ баримта нүхэр Сердюк З. Т. намда хэлээ һэн. Ажалай нэмэлтэ түлбэри тухай һанамжа-дурадхал зохёон зүбшэжэ байха үедэ Мичуринай нэрэмжэтэ колхозой механизатор нүхэр Голбан В. Д. бар хүсэ хэрэглэнгүй 75 гектарта һайн ургаса ургуулха гэжэ бодоһон байгаа. Энэ хүн һайнаар хүдэлөөд, гектар бүриһөө 75 центнер кукурузын буурсагтай таряа абаһан байгаа. Энээнэйнь түлөө нэмэлтэ түлбэри болгон 9 тонно кукурузын буурсагтай таряан үгтэхэ байһан. Тиихэдэнь колхозой хүтэлбэрилэгшэд гайхаад, гэлыгээд байгаа бшуу. Нэгэ хүндэ аяар эды шэнээн таряа үгэхэ гээшэ гү, яалтайб? Хэды тиигэбэшье механизатор Голбанда энэ 9 тонно кукурузынь үгэхэ гэжэ шиидэбэ.

Кукурузынгаа энэ таряае хайшан гэжэ эдлэхэ гэжэ бодоно хаб гэһэн нүхэр Сердюгэй асуудалда механизатор иигэжэ харюусаа:

— Коляскатай мотоцикл абахамни, иигэжэ үнинэй бодолгоби, зүгөөр, яагаад худалдажа абахаяа ойлгоногүйб. Түрүүн 2—3 гахай тэжээжэ шахаад, тэдэнээ худалдахаб, тэрээнһээ ороһон мүнгөөр мотоцикл абахаб.

Зүб лэ хүсэл бодол даа. Энэ хүн үнэн сэхэ ажалаараа мүнгэ олоо ха юм даа, мотоциклаар харайлгажа ябаг лэ.

Һайн ажалайнь түлөө һайн түлөөһэ үгөөд, колхознигуудай ехэ найдабари үзүүлһэнэйнь түлөө механизатор үшөө һайнаар хүдэлхөөр зоригжонхой. Мүнөө жэлдэ энэ хүн зуун гектарай га бүриһөө 85 центнер буурсагтай кукуруза абаха уялга абанхай.

Энэ хүн дан ехэ юумэ абаа гээд зарим нэгэн хэлэжэ болохо. Теэд тоолоод үзэгты, энэ хүн колхоздоо, орондоо хэды шэнээн юумэ үгөөб. Һайн ажалай түлөө нэмэлтэ түлөөһыень бүри мүһэн үгэхэ хэрэгтэй. Һайн ажал, баян ургаса хадаа колхозууд болон совхозуудай баялигые, оронойнгоо баялигые арьбадхан нэмээдэг байнал. Бүхы колхозуудта ажалай нэмэлтэ түлбэри иимэл гуримаар шиидхэгдэхэ ёһотой.

Үйлэдбэриин управленинүүдэй начальнигууд, парторгнууд, эмхидхэгшэд - инспекторнүүд колхозууд, совхозуудай үйлэдбэриие хоёр — гурба дахин өөдэнь үргэг, тиигээ һаа дээшэлүүлэгдэһэн салин хүлһэ абаха юм. Колхозууд болон совхозуудай олзо доходой ехэ болохо тума мүн тэдэнэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй абадаг салин хүлһэн нэмэг лэ гэжэ али болохоор хүсэхэ байнабди. Энээнэй түлөө хэншье буруушаахагүй.

Ажахы бүриин үйлэдбэриие гурба дахин арьбадхажа шадаха гүбди? Шадаха даа! Манай олон ажахынуудта үйлэдбэриин хэмжээн жэгтэй муу байна ха юм: таряанай дунда зэргын ургаса 10 центнер болоно, тиигэн гэхэдэнь зарим оронууд 25—30 центнер абана. Дунда зэргээр гектар бүриһөө 20 центнер ороһо таряа абаха зорилго манай партиин Программа дотор табигданхай. Дунда зэргээр иимэ ургаса абаа һаа, ороһо таряан элбэг дэлбэг болохо.

Түсэб хараануудаа үлүүлэн гараха байхабди, түргэнөөр урагшаа дабшахабди, тиигэхэдээ таряалангай газар зарим тэды хороохо тухай асуудал гаража болохо. Мүнөө мелиорацида ба һөөг бургааһатай газар сэбэрлэхэ хүдэлмэридэ мүнгэ эреэд, нүгөө талаһаа намаг болдогто абтаһан газарые хаяха эрилтэ хэдэг хүнүүдые бидэнэр шүүмжэлхэ ёһотойбди. Энэнь иигэхэдээ таарана гү? Мелиорацида гүрэнэй хэдэн миллиард түхэриг гаргашалагдана, тиигээд ашаглан элдүүрилһэн газараа һөөг бургааһанда даруулаад, тэрэнээ хаянабди. Ямар харюусалгагүй ябадал гээшэб? Энээниие болюулха хэрэгтэй.

Нютагуудтахи үйлэдбэриин управленинүүд, колхозууд болон совхозуудай партийна, комсомолой организацинуудай хүдэлмэриие ажал эмхидхэлгэһээ эхилхэ хэрэгтэй. Партиин хараа шугам тухай, коммунизм тухай, тэрэнэй эгээн нангин уг зорилго тухай хэлэхэдээ бидэнэр хүн зоной ажабайдалһаа эхилхэ ёһотойбди, тиигээ хада тэдэнэр тодорхой зорилгонуудые һайнаар ойлгохо байна. Хэрбээ политика тухай юрэнхыгөөр хэлээд, ажал хүдэлмэриинь зүбөөр эмхидхээгүй хада ажалай бүтээсын үльгэр жэшээ хүн харуулжа шадахагүй, тиигээд байхадань таанадай хэдышье гоёор хөөрөө һаа, гар дээрээ хүхэ бухашье баряагүй аад лэ хүхэ тэнгэридэ тохорюунай найдуулһан мэтээр колхозник хараха болоно.

Шадабаритай бэрхэ хүнүүдые мүнөө шэлэн олоод, тэдэниие зүбөөр табиха, эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха саг болоо. Хэрбээ хэрэг ажалаа зүбөөр табижа шадахагүй һаа, район, область бүхэндэхи һайн үльгэр жэшээнүүдые хэрэглэжэ даган эмхидхэ, энэ эрхим үльгэр жэшээдэ хүнүүдээ һурга. Өөрөөшье һураха, бусадыешье һургаха хэрэгтэй.

Хүнүүд тушаа үнэн сэхэ байха ёһотой. Хэрбээ нэмэлтэ түлбэри хүнэй олоһон байгаа һаань, тэрэниинь заатагүй түлэхэ ёһотой.

Урмашуулха хэмжээнэй хүсэ нүлөөе коммунистнууд ойлгожо байдаг, урмашуулгын гурим ёһые үндэрөөр сэгнэдэг гээшэ. Ленинэй энэ гурим ёһые саашадаашье хэлбэриэгүйгөөр бэелүүлхэ ёһотойбди.

Эгээл иимэһээ үйлэдбэриин управленинүүдэй хүдэлмэриин түрүүшын алхамһаа эхилээд, хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэг хубилган шэнэдхэхэдээ колхозууд болон совхозуудта ажал эмхидхэхэ, түлөөһэ зүбөөр үгэхэ асуудалнуудта тон ехэ анхаралаа хандуулагты, нүхэдүүд. Ажалай нормо зохёохо ба түлөөһэ үгэхэ бүхы асуудалнуудые бодомжотойгоор, гүн гүнзэгыгөөр зохёон бэлдхэхэ хэрэгтэй. Абаха эдихэл гэһэн хомхой хобдог ябадал гаргуулжа болохогүй. Мүн энээнтэй хамта колхозууд ба совхозуудта ажалай нормо, расценка үлүүсэ ехэ, дан бага болгожо болохогүй. Область болон орон доторхи колхозууд, совхозуудай үйлэдбэриин хэмжээн олон ондоо байхаһаа гадна районой, үйлэдбэриин управлени доторшье иимэ илгаа гарадаг гэжэ хараадаа абалсаха хэрэгтэй. Эдэ асуудалнуудта бодомжотойгоор, зүбөөр хандаха шухала.

Мүнөөнэй эрхэ байдалда үйлэдбэриин управленинүүд юундэ хэрэгтэй болобо гээшэб? Хүтэлбэриин энэ арга хадаа хүдөө ажахын үйлэдбэриин гол шухала асуудалнуудта партийна организацинуудай хүсэл оролдолго хандуулан анхаруулха арга боломжо бидэндэ олгоно. Область, районуудта хүдэлжэ байһан эгээл дүршэлтэй хүнүүдые абажа, үйлэдбэриин управленинүүдтэ хүдэлхөөр эльгээхэ хэрэгтэй. Эдэ управленинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, бусад бүхы хүдэлмэрилэгшэд колхозууд болон совхозуудай үйлэдбэриие зүбөөр эмхидхэхэ гэһэн гансал зорилготой юм.

Үйлэдбэриин управленинүүдые эмхидхэхэтэй хамта партиин райкомуудай ажал хүдэлмэриин шэнжэ түхэл хубилха байна. Мүнөө тэндэ 3 секретарьнар хүдэлнэ, үйлэдбэриин управленинүүдые эмхидхэхэтэй дашарамдуулан нэгыень абанабди, нүгөө хоёр секретаринь райкомдоо үлэнэ. Гэдэнэр тэндэ юу хэхэб? Партиин райкомуудай штат, бүридэл тухай бодожо үзэмөөр. Эрхим хүнүүдые үйлэдбэриин управленинүүдтэ эльгээхэ, тиигээгүй һаа, тэдэниие алдажа болохобди. Партиин райкомой секретаряар миний хүдэлжэ байха үедэ ганса секретарь, эмхидхэлэй таһагые даагша ба агитпроп байгша һэн. Гурбан хүн хүдэлэгшэ һэмди. Инструкторнууд үсөөн һэн, пропагандистнар нэгэ бага олон — 4 хүн байдаг һэн. Тэрэ үедэ ондоо зорилго табигдадаг һааб даа. Тэрэмнай 1925—1926 онууд байгаа, пропагандада ехэ һаналаа табигдадаг бэлэй. Зүгөөр мүнөөшье пропаганда, агитациин асуудалнууд, хүмүүжүүлгын асуудал манай анхарал ба хүтэлбэри доро байха ёһотой. Обкомууд, крайкомууд болон союзна республикануудай компартинуудай ЦК-гэй район хоорондын газетэнүүд байгуулагдажа байһаниинь хэндэшье мэдээтэй. Парторгнууд газетэнүүдэй хүдэлмэри үдэр бүри ударидаха, нэн түрүүн тэдээнэй түлөө эдэнэр харюусаха юм.

Зарим нүхэд иимэ асуудал табина: колхозно-совхозно үйлэдбэриин управленинүүдые хаана байлгалтайб? Газартал дүтэ, үйлэдбэридэл дүтэ—колхозууд, совхозуудта эдээниие байлгаа хада тон лэ һайн һааб даа. Тиигээ хадань эрхим колхозууд болон совхозуудай дүй дүршэл үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ гээшэ гол шухала зорилгомнай гэжэ управлени мэдэхэ, тоолохо һэн. Управлениин зарлаһан суглаануудайшье колхоз, совхоздо болоходонь хүнүүд бодото үльгэр жэшээ дээрэһээ һураха байгаа ха юм. Түрүүшээр управленинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдые байлгаха газар үгы байжа болохо, зүгөөр саашадаа энэшье зорилго шиидхэгдэхэ байха. Мүнөө дээрээ эдэнэр районуудай центрнүүдтэ байха болохо юм. Совхозуудай трестнүүдые совхозууд дээрэ байлгаһан мэтээр лэ энээниие шиидхэхэ ёһотой.

«Союзсельхозтехникын» заһабариин база тухай хэдэн үгэ. Район бүхэндэ эдэнэр бии гээшэ, колхозууд болон совхозуудта байһан техникые зүбөөр, хүсэдөөр ашаглахын тулада эдээнэй хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Ажахынуудта урьһаламжа үгэхэ асуудалнуудые үйлэдбэриин управленинүүдэй хаража үзөөд, шиидхэхэ тухайнь бодожо үзэхэ шухала.

Колхозууд, совхозуудые транспортаар хангаха тухай Владимирска обкомой секретарь нүхэр Пономарев асуудал табяа һэн. Ашаа шэрэхэ хэрэгтэ транспортые подрядна хэлсээнэй ёһоор хэрэглэхын тулада саашадаа транспортые нэгэ газарһаа хэрэглэдэг болобол, һайн байгаа. Сезон соо ашаа шэрэхын тулада колхозууд болон совхозууд машинануудые хэрэглэдэг гуримтай. Энээниие нэгэ газарһаа хэрэглэдэг болоо һаа, гуримтай, журамтай болохо һэн. Тиигээ һаа, дүршэл ехэтэй шофернууд байха бэлэй, техническэ талааршье һайнаар хангагдаха байгаа. Зүгөөр, энэмнай ерээдүйн асуудал болоно.

Үйлэдбэриин управленинүүдтэ хүнүүдые шэлэн олохо асуудалда онсо анхарал хандуулха шухала. Хүдөө ажахые мэдэхэгүй, тусхай эрдэм һургуулигүй хүнүүдые үйлэдбэриин управленинүүдтэ эльгээһэн ушар үзэгдөөд байна. Иигэхэ гээшэ тон буруу, муу гэжэ бүгэдэндэ эли. Хүдөө ажахын эрдэмтэй гү, али үгы гү гэжэ ёһын тэдысэ хандажа болохогүй. Тусхай мэргэжэлтэй болоошьегүй һаа, олон жэлэй туршада хүдөө ажахыда хүдэлжэ, тэрээнтэй дадашаһан, тэрээндэ дурлаһан хүн һайн агрономһоошье бага бэшые мэдэдэг ха юм. Тиигэбэшье үйлэдбэриин управленидэ тусхай мэргэжэлтэй хүнүүдыел шэлэн олохо хэрэгтэй. Эгээл мүнөө үйлэдбэриин управленинүүдтэ хүнүүдые томилжо байха үедэ райондошье мэдэглэдэггүй, хайшаашье халдахаяа мэдэдэггүй хүнүүдээр дүүргэжэ болохогүй.

Туршалгын-жэшээтэ ажахынуудта хүдэлдэг нүхэдүүд тухай хэдэн үгэ хэлэхэ хэрэгтэй. 4—5 гү, али үшөөшье олон мэргэжэлтэдтэй туршалгын-жэшээтэ нэгэһээ үсөөн бэшэ ажахы район бүхэндэ бии гээшэ. Эдэнэр мэргэжэл һайнтай, бэрхэ хүнүүд байдаг. Үйлэдбэриин управленидэ хэрбээ гурбан районойородог һаа, иимэ ажахынуудта 15 мэргэжэлтэд хүдэлнэ. Үйлэдбэриин управленидэ энэл тухай мэргэжэлтэд хэрэгтэй бшуу. Эдэ ажахынуудта хүдэлжэ байһан хүнүүд мүнөө юу хэхэ болоноб? Эдээнэй түрүүшын үүргэ мүнөө үгы болохо болоно ха юм.

Туршалгын ажахынуудай хэрэг ажалда ёһын тэдысэ хандажа болохогүй. Эдээндэ иимэ штат үгэхэдөө туршалгын-жэшээтэ ажахынуудаар дамжуулан ажахые эрхилхэ түрүү туйлалтануудые дэлгэрүүлхэ гэгдэһэн байгаа бшуу. Мүнөө эдэ үүргэнүүдынь үйлэдбэриин управленинүүдтэ дамжуулагданхай. Тиигэхэдээ бүри эдэбхитэйгээр эдэнь бэелүүлэгдэхэ болоно. Хэрбээ энээнэй урда тээ түрүү дүй дүршэлые харуулан дэлгэрүүлхэ гэжэ оролдодог байгаа һаа, мүнөө нютагуудтахи управлениин эмхидхэгдэхэтэй хамта түрүү дүй дүршэлые һайнаар номнохоһоо гадна, үйлэдбэридэ сэхэ нэбтэрүүлдэг болохо юм. Юуб гэхэдэ, үйлэдбэриин управленинүүд кадрнуудые шэлэн олохын, колхозуудай түрүүлэгшэнэрые, совхозуудай директорнүүдые, бригадирнуудые һургахын түлөө сэхэ харюусалгатай, ажахые зүбөөр эмхидхэхэ, ажалые зүбөөр нормолхо, олзо доходые зүбөөр хубаарилха, нэмэлтэ түлбэри шадамараар хэрэглэхын түлөө харюусаха байна ха юм.

Богонёор хэлэхэдэ, колхозууд болон совхозуудта хүдөө ажахые ашаг ехэтэйгээр эрхилхын түлөө үйлэдбэриин управленинүүд бүри мүһэн харюусаха байна. Туршалгын-жэшээтэ ажахыда орходоо үйлэдбэриин управленинүүдэй зорилго һураггүй гүн гүнзэгы, ехэ байна. Туршалгын-жэшээтэ ажахынуудта хүдэлжэ байһан мэргэжэлтэдые зүбөөр хүдэлгүүлхэ, үйлэдбэриин управленинүүдтэ үгэхэ хэрэгтэй.

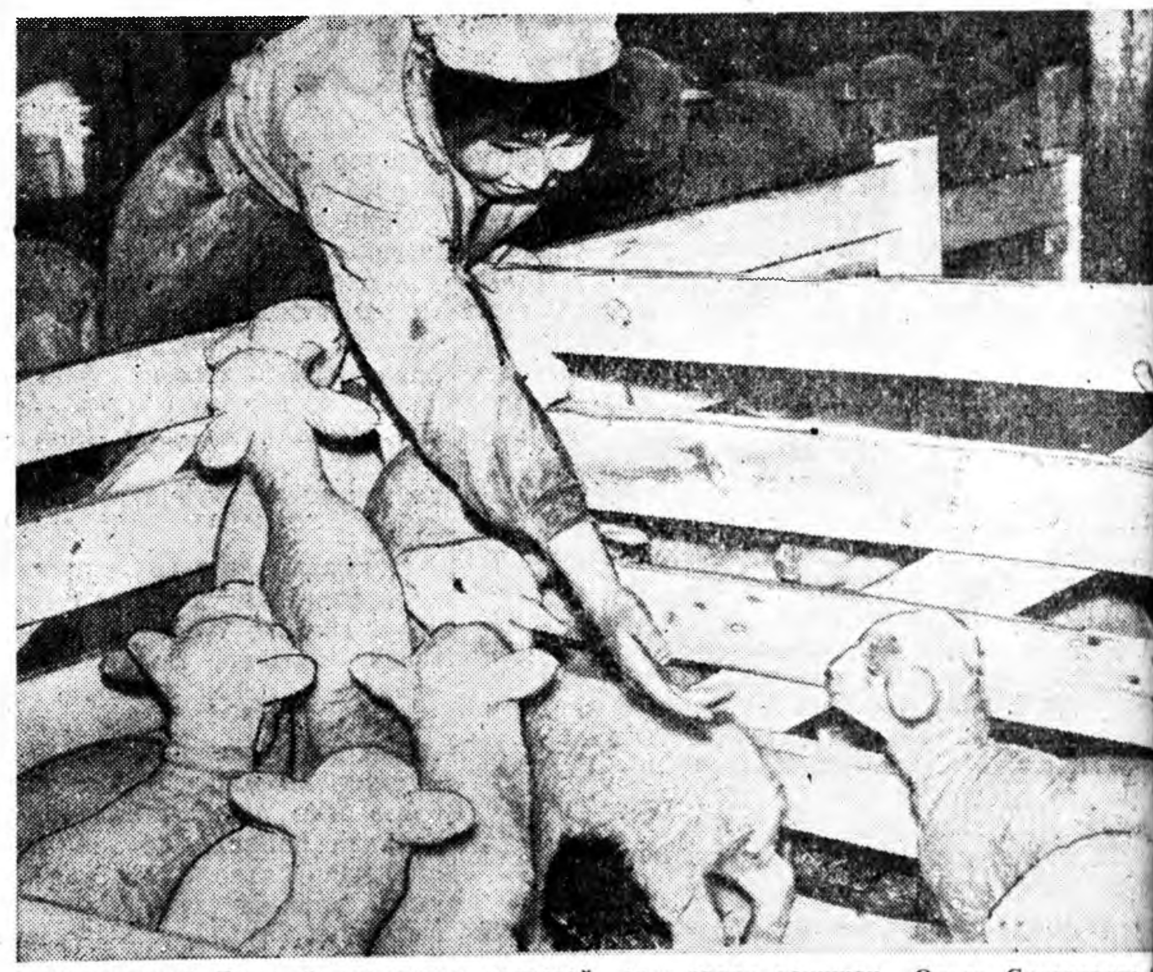
Туршалгын-жэшээтэ ажахынууд гээшэ хүдөө ажахын министерство ха юм, энэмнай эрдэм наука болоно гээд заримашуул хэлсэдэг. Колхозууд болон совхозуудта эрхим дүй дүршэл дэлгэрүүлэн нэбтэрүүлхэ үүргэтэй туршалгын-жэшээтэ бүхы ажахынуудые хүдөө ажахын министерство һайнаар ударидан хүтэлбэрилжэ шадахагүй байна. Иимэ зорилгонуудые министерствын үмэнэ табиха болоо һаа, тэрэ оромгүй ехэ болохо, тиигээдшье тэрэ үүргээ дүүргэжэ шадахагүй. Эгээл иимэһээ хүдөө ажахын министерство гансахан лэ эрдэм наука дэлгэрүүлхэ ёһотой. Өөрынгөө институтууд, селекционно станцинуудта, үрэһэнэй ба [illegible] ажахынуудта [illegible] гараһан шэнэ ю[illegible] стерство ажал [illegible] нэбтэрүүлхэ ёһот[illegible] риин управлени [illegible] хынуудта түшэгл[illegible] юумыень абажа [illegible] зууд, совхозуудта [illegible] нэбтэрүүлхэ ёһот[illegible]

Хүдэлмэриин [illegible] хадаа эгээл таар[illegible] жэ һананаб.

Иигэжэ хэлээ[illegible] болоно. Ажабайд[illegible] дэнэрэй урда ол[illegible] нуудые табина[illegible] шиидхэхын тула[illegible] ходоо хүдэлхэ[illegible] Нүхэдүүд, Росс[illegible] мяха, һү бүри [illegible] боложо, иимэ [illegible] хоол хүрэхэ [illegible] абадаг республ[illegible] гэжэ хүсэнгөө, [illegible] наар угтажа, [illegible] наар үнгэргэхые [illegible] та хүсэглэнэ. [illegible] томо республикы[illegible] лээд һуудаг б[illegible] Россин Федера[illegible] эдеэлүүлжэ хүш[illegible] Россин Федераци[illegible] хын бүхы зүйлэ[illegible] элбэг ехээр аба[illegible] һайн арга бол[illegible] гээшэ.

Россин Федер[illegible] партийна органи[illegible] дөө ажахын үйл[illegible] хиргаае шэнэлэ[illegible] хүдэлмэрээ ам[illegible] ябуулжа, эмхид[illegible] хы хүдэлмэриие [illegible] хэрэгтээ зорюула[illegible] хые хүгжөөхэ х[illegible] амжалта туйлах[illegible] партиин Центра[illegible] найдажа байна.

үргэлжэлһэн алы[illegible] 1962 оной ма[illegible] «Правда».

Баргажанай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой эгээ залуу хонишон Ольга Сангадиева [illegible] класс дүүргээд, һайн дураараа колхоздоо ажаллажа эхилһэн юм. Мүнөө жэлдэ т[illegible] тоосоондо ороһон бригадын хонишод колхоз соогоо эрхимлэһээр. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: О. С[illegible] С. БАЛДУ[illegible]

А. А. Громыко Москва бусажа ерэбэ

МОСКВА, мартын 29. (ТАСС). СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко буу зэбсэг хуряаха талаар 18 гүрэнүүдһээ бүридэһэн Комитедэй хүдэлмэридэ хабаадаад, мүнөөдэр Женевэһээ Москва бусажа ерэбэ. А. А. Громыкотой сугтаа СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо В. С. Семенов Москва бусалсаа.

„Хүдөө ажахы хүтэлбэрилгые шэнэдхэ[illegible] тухай" КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Мини[illegible] Соведэй тогтоол тусхай брошюра болгог[illegible]

«Хүдөө ажахы хүтэлбэрилгые шэнэдхэн [illegible] хай» КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнү[illegible] 1962 оной мартын 22-то абтаһан тогтоолые пол[illegible] ратурын Гүрэнэй хэблэл тусхай брошюра бол[illegible]

Энэ брошюра олон хэһэгээр гаргагдаһан [illegible]

Научно-шэнжэлхы хүдэлмэри зохилдуу[illegible] ябуулха гүрэнэй комитедэй заседан[illegible]

Научно-шэнжэлхы хүдэлмэри зохилдуулан ябуулха талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи гүрэнэй комитедэй заседани мартын 29-дэ Москвада нээгдэбэ. Шэнжэлхы хүдэлмэри ябуулха шухалын шухала асуудалнууд, арадай ажахыда хэрэглэгдэхэ шэнэ техникэ бии болгохо, тэрэниие дэлгэрүүлэн тарааха хэрэг заседаниин зүбшэхэ зүйлдэ оруулагданхай. Союзна республикануудай түлөөлэгшэд, СССР-эй министерствонүүдэй, ведомствонүүдэй, совнархозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэдээжэ эрдэмтэд заседаниин хүдэлмэридэ хабаадалсана.

Гүрэнэй комитедүүд, эрдэмтэд коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури бии болгохо, КПСС-эй XXII съездын шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхэ хэрэгтэ ёһотойл хубитаяа оруулха ушартай гээд заседанида онсолон тэмдэглэгдээ.

Научна шэнжэлэлгэнүүдэй хэмжээе дээшэлүүлхэ, шэнжэлхы хүдэлмэри зохилдуулан ябуулха, научно-шэнжэлхы эмх[illegible] дай, конструк[illegible] низацинуудай [illegible] лэдбэриин баз[illegible] хижүүлхэ, ш[illegible] дэлмэриие [illegible] бүри нягта хо[illegible] гохо асуудалну[illegible] харал хандуул[illegible]

„БУРЯТ ҮНЭНДЭ" БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮЛ[illegible]

„Зоргоороо бологшодой жолооень [illegible]

Иимэ гаршагтай статья манай газетын мартын 20-н[illegible] логдоо һэн. Энээн соо Баргажан тосхондо электрын элш[illegible] шэжэм утаһа шэнэдхэн заһаха хүдэлмэри хоёрдохи жэл[illegible] тэрэниие заһабарилдаг конторойхид ямаршье хэмжэ[illegible] лэгдээ.

Ажалшадай депутадуудай Баргажанай аймагай гүйс[illegible] шын орлогшо нүхэр М. Багинов дэлгэрэнгы харюу соо[illegible] сэбэ.

— Энэ хэрэгтэ нёдондо 40 мянган түхэриг һомолог[illegible] доол 12 мянган түхэригэй хүдэлмэри хэгдээ. Элдэб шал[illegible] хүдэлмэри ехэ һулаар ябуулагдаа. Энээниие усадхаха[illegible]

...ПСС-эй ЦК-гэй МАРТЫН ПЛЕНУМЭЙ ТОГТООЛЫЕ БОДОТООР БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

...дэр Улан-Удэ городто республикын ...низаторнуудай зүблөөн нээгдэхэнь

...үдөө ажахын техникэдэ эзэн ёһоор хандажа, ...бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа байһан түрүү механизаторнуудта амар мэндэ

Б. НАЙДАРОВ

ЯКОВ ҮБГЭНЭЙ ОНОГОРХОЛ

ОЧЕРК

...эгэ, таряашан Яков ... Гороховский, дүр...эй байһан юм. Үгы...анда ядаха дутаха ... тохёолдодог һааб ...шье ажалша хүнэй ...эр бүлэдэнь ехэл ту... болохо һэн бэзэ. ...яа үнгэржэ ябаха...нзаһа дахаха баа... Альганай шэнээн ...а газараа хоюулан ...г бэлэй. Ахамарынь ... хүдэлжэ олзо бэ...һан. Мориной хү... альган хоёрой даг ...отор ябажа, эсэгэ ...ёр тохомой шэнээн ...а хурьһые модон ...шулгалан, таряагаа ...аб даа. Намар бо...пал хоюулханаа бү...үр барижа, урга...даг байба. Хада...аа мульһэн дээрэ ...онсогоршье ороохо ...абахые оролдохо. ...нь намар бүри үнөө...үндэз дабтаха:

... аржышатарнь бү ...гэд гээд хүрөө. Мэ...аряан арьбан байг-

...арихан аад, мэхиинэ ...ай болодог байгаа ...э хайшан гэхэбши. ...шэнээн гэхээр аад, ...утай, тэрээхэн тал...ы шэнээн ургаса ... Тэрэнэй хажуугаар ...дhөө эхилээд, үхи...эрөө эдихэ аманай ...даха гүш.

...ойронхи ургасатай ... барандаа баяшуу...байба. Үгытэй та...бухы һанаха хэлсэ...нь газар... Газар...алаhан хэрэг. Хай... байдалаа заһаха, ...а ёһотойб? Энэ ...шуулай байһан саг... халташье ехэ бол... дэмы. Теэд тэдэ...үгы болохо юм? ... һууха гэһэн таби...агууд юм бэшэ ... номгүй, мухар ...игдаһан Яков үбгэ...жэл шэбшэдэг бай-

...зуун жэлэй эхиндэ ...м түрүү хүнүүд тэ...дыншье, үри һада... саашанхи хуби ... һанаата болон ...ьиень Яков үбгэ...э хаанаһаа мэдэ... Гэхэ зуура, тэрэл ...П-гэй баталан аба...ын программа бү...эришэд болон та... тэрэ тоодо Яков ...ри хүүгэдэйнь тон ...л бодолые, хүсэл ... үгэ бүхэндөө нэб... байгаал. Бая-

шуулhаа газарыень буляажа абаад, үгытэй таряашадта хубаажа үгэхэ тухайда тэрээн соо хэлэгдэнхэй. Мүн баhа хүниие мүлжэхэ, дарлаха зорилготойгоор хэгдэhэн хэлсээ-уялгануудые бурууда тоолохо гэhэншье мүрнүүд бии.

Эдэ бүгэдэнэй холын Сибирьтэхи багахан тосхондо хүрэжэ, Яков үбгэндэ, тэрэнэй хүбүүд болон Барай бусад таряашадта дуулдатарнь удаахан саг үнгэрhэн бэзэ. Тиигэбэшье жэл ерэхэ тудам улам үргэнөөр, улам гүнзэгыгөөр дэлгэрэн тарадаг байгаа. Байн байн Яков Федоровичшье ойлгожо, хүбүүдтээ хэлэдэг болоhон:

— Битнайшье яhала олон юумэ үзөө, харааб. Коммунизмые үзэхэ хүсэлтэйб. Таанадни коммунизмые бодотоорнь байгуулха, шэнэ общество дотор ажаллаха, ажаhуухал зон гээшэт.

Москвада, РКП(б)-гэй наймадахи съезд дээрэ Ульянов Ленин партиин шэнэ программа тухай элидхэл хэбэ гэжэ газетэдэ бэшэгдэhые Яша ехэл hонирхожо уншаа юм. Тэрээн соо Яшын hанаа сэдьхэлдэ ехэл тааруу, удхатайхан мүрнүүд олон байгаа.

Хамтаржа газараа элдүүрилдэг бүлгэм нэгэдэлнүүдые дэмжэхэ... гэхэ мэтэ зорилгонууд табигдаhан.

1929 ондо Бар тосхондо ТОЗ-ууд бии болобо. Ами аминдаа найгагшада орходоо олоороо хамтараад хүдэлхэдэ hураггүй хүнгэн, хүхюуншье байhан гэхэ. Тэрэ үедэ нютагай олонхи залуушуул hүни бүри ээлжээгээр Яков үбгэнэй хоёр хүбүүнэйдэ суглардаг болоhон юм. Удангүй Яков Федоровичын Кеша Яша хоёр коммуна байгуулха асуудалаар залуушуулые үгэдөө оруулжа байна гэhэн суу зэрэб тараба.

Яков Яковлевич нютагтаа эмхидхэгдэhэн гурбан коммуны нэгэндэ, «Шэнэ байдал» гэдэг хамтаралда ороо бэлэй. Хожомынь, тэрэ гурбан нэгэдэжэ «Путь Ленина» колхоз болоод байтарнь, Тарбагатайда МТС тогтоод, элдэб машинанууд олоороо абтажа захалба.

Тиихэтээ хамта шэнэ колхозой түрүүшүүлэй нэгэн Яков Яковлевич Гороховскииень тэндэhээ эриhэн юм гэдэг. Городhоо МТС хүрэтэр тракторнуудые асарха болоходо, Яков Яковлевич хүршэ колхозой түмэршэ дархан хоёрhоо ондоо трактор ябуулжа шадаха хүнүүд тэрэ багта олдоогүй. Эдэнэр арбан хоёр «Интер» трактор городhоо Тарбагатай абаашаhан юм. Тиигэжэ хоюулан МТС-эй түрүүшын механизаторнууд болоhон намтартай.

Харуулай жагсаал шэнгеэр хододоо ебхын оршодог хоёр хүбшын хоорондуур Барай гол улам үргэн нэмжээ болоhоор орожо ерэнэ. Эгээл эндэ шэмээлтэhэн саhан доро, Яков Яковлевичын даадаг сабшалан нэмжынэ. Сабшалангай дээдэ захаhаа эхилээд талмайн хахад шахууе hаяхан адхагдаhан наг шэбхын обоохойнууд ээлэнхэй. Мүн хуhа бургааhан хоёрые унаhан зангаарнь холижо ябталhан, саhа тогтоохо хаалтанууд голые хүндэлөөшэнь гурьбатуулан зурына. Яков Яковлевич Степанида Борисовна хоёр шэбхэ шэрэжэ дүүргээд, наранай нилээдгүй тонгойhон хойно гэр тээшээ шогшуулна. Бишье хоорботой тэргынь нэгэ буланда hуугаад дабшалсабаб. Тэргын мөөринүүд хатуужаhан саhа хаха зүhөөд, асфальт дээгүүр ябаhаншаг жэгдэ зөөлэхэн доржогоноо гаргана. Бүри эртүүр —намартаа тошон халяажа газар дээрээ тарааhан байгаа ха.

Яков Яковлевичын хэлэhээр, «таряашад тухай» асуудалаар хөөрэлдөөгөө саашань үргэлжэлүүлбэбди.

— Тэрэ гэhэнhээ хойшо хорин табан жэлэй туршада гэхэ гү, али пенсидэ гаратараа Тарбагатайн МТС-тэ хүдэлөө хүм. Оньhон техникын дэлгэрхэтэй хамта онол мэргэжэлнайшье ургалсаhан байгаа. hанахада, hонин даа! Тэрэ үеын «Интер», мүн түлеэгээр ябадаг тракторнуудые мүнөөнэй «С-80», «ДТ», «Беларусь»тай» жэшэхэдэ, тэмээ ямаан хоёр шэнги агша. Газогенераторна трактораар хэдэн жэлдэ газар хахалаа hэм. Зуруудайнгаа хахадта хүрөөд ябатараа түлишынь дууhашахада, мэшээг соохи тайрадаhануудаа нэмээд лэ саашалдаг байгаабди,—гэнэ.

Харгыдамнай дайралдаhан добуун дээрэ гарахада, орожо байhан наранай туяада колхозой центрын гэрнүүдэй түмэр хушалта, сонхын шэлнүүд яларан, иимэ hайхан болообди гэhэндэл үнгеэ буляалдажа байба. Яков Яковлевичшье энэ үеэр баhал хөөрөөгөө дүүргэхэ тээшээ болонхой.

Партиин ЦК-гэй мартын Пленумэй материалтай танилсаад байхадаа, урданай ажал хэрэг тухайдаа дэмы дурдаагүйб,—гээд үбгэжөөл халта бодолгото болоно.—Тэрэ үемнайшье хүгжэлтын эхин шата байгаа бшуу. Партиингаа хүтэлбэри доро баатар алхамаар урагшаа шуумайн дабшажа, янза бүриин техникэтэй, хүгжэлтэ түгэс хүдөө ажахытай болоhон аад, газарайнгаа бодото эзэд боложо бираагүй байшообди. Тиимэhээ ЦК-гэй мартын Пленумэй Тогтоолой үгэ бүхэн угаа сэсэн мэргэн, аргагүй зүб байна. Ногоо тарилсажа газар таряалан эрхилдэг гурим хадаа урагшаа нэгэ алхам хээд, удаа тээнь гэдэргээ хоёр алхаhантай адлишуу ха юм.

«Байгаалиhаа хайра хүлеэгээд hууха ёhогүйбди. Тэрэниие мэдэлдээ оруулха гээшэ манай зорилго болоно», гэжэ суута садовод Мичурин хэлээ hэмнай. Тиимэhээ, наhан соогоо газартай холбоотой ябаhан би, мартын Пленумэй шиидхэбэринүүдэй түлөө хоёр гараа үргэнэб.

Үбгэн механизаторай ажалай намтаршье совет хүн бүхэнэй намтартай тон адли ааб даа. Тэрэнэй hанаа бодолынь баhал тиимэ.

Трактор, комбайн болон бусад бүхы машинануудые ашаглаха, заhабарилха хэрэгтэ хатуу шанга гурим тогтоохо, техникые гамнадаггүй, машина болон түхеэрэлгые миин байлгадаг хүнүүдтэ тэсэшэгүй эрхэ байдал байгуулха хэрэгтэй. Бии байгаа бүхы техникээ зүбөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, түрүү механизаторнуудай жэшээгээр хүдэлхэ гээшэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй, нэн түрүүн механизаторнуудай зорилго мүн болоно.

(КПСС-эй ЦК-гэй Хандалга бэшэгhээ)

ЭРХИМ комбайнер

Тимофей Иванович Михаханов арба гаран жэлдэ комбайнераар хүдэлжэ байхадаа гансахан Ждановай нэрэмжэтэ колхоздоо, Бичурынгаа аймаг соо суурхаа бэшэ, харин бүхы Бурят орон дотороо мэдээжэ болонхой.

Үнгэрhэн намар «С-6» комбайнаараа 531 гектар таряа тон богони болзорто хадажа, 6020 центнер таряа сохижо абаhан байна. Хабартаа хони хайшалдаг, кукуруза тарилсадаг дүршэлтэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **Т. И. Михаханов.**

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Тарилгадаа бэлэн

Партиин ЦК-гэй мартын Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, Чесаныы совхозой 2-дохи фермын механизаторнууд хабарайнгаа тарилгада хаhа сагтань hайнаар бэлдэхын түлөө ехэ оролдолго гаргажа байна.

Мүнөө эндэхид тарилгада хабаадаха бүхы тракторнуудаа заhажа бэлэн болтоод, hаянай 19 сеялкэ, тракторай 20 гаран плуг, 70 гаран борной болон бусад зэр зэмсэгүүдые заhажа гаргаба. Машина техникэ заhабарилжа байhан механизаторнууд Ц.-Д. Генинов, Д-Х. Базаров, Б. Бабуев, Б. Жигмитдоржиев болон бусад ажалдаа тон ханалгатай hайнаар хандажа, хүдэлмэреэ hайн шанартайгаар, түргэншье дүүргээ. Заhабарилгын мастерскойе даагша Д. Дашицыренов механизаторнуудай ажал шадамар бэрхээр эмхидхэжэ, хэрэгтэй запасной деталь, частьнуудаар хаhа сагтань хангажа шадаhан байха юм.

Ц-Д. Цырмаев,

ХАМАГАЙ ТҮРҮҮН — НИИТЫН ХЭРЭГ

Манай Ленинэй орденто паровозо-вагонно заводой олон мянган хүдэлмэришэд түрэл партиингаа XXII съездын шиидхэбэринүүдээр зоригжон, продукци үйлэдбэрилхэ 1962 оной түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхэ гэhэн социалис уялга баталан абаhан байна. Хэлэhэн үгэдөө хүрэжэ, абаhан уялгаяа заатагүй дүүргэхын тула гансахан hайнаар хүдэлмэрилхэ бэшэ, харин шэнэ үеын шэнэ хүнүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хүн бүхэн эдэбхитэйгээр хабаадалсаха ушартай болоно. Юуб гэхэдэ, түс съезд дээрэ баталан абтаhан КПСС-эй Программа соо коммунистическэ обществын шэнэ хүниие хүмүүжүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдана.

Эдэ эрилтэнүүдые бэелүүлэн, заводоймнай партийна болон профсоюзна организацинууд хүдэлмэришэдэйнгөө дундахи хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ шанга эрилтэ табижа, эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулжа захалаа. Нэн түрүүн олониитэ хүдэлмэришэдэй хабаадалгатай арадай дружинанууд байгуулагдаа. Мүнөө тэрэ дружинануудта hайн дураараа хоёр мянгаhаа дээшэ хүдэлмэришэд хабаадалсажа, ниитын газарнуудта журам эбдэдэг архиншад, элдэб хулигаан ааша гаргадаг аараг ябадалтанда эсэргүү шанга тэмсэл хэнэ. Заводой хүдэлмэришэдэй ажаhуудаг соцгородто, поселогуудта арадай дружинын улаан бүд гартаа уяhан хүнүүдэй ябахань ходо харагдадаг.

Заводой үйлэдбэриин таhагай начальнигай орлогшо нүхэр Бараковский арадай дружинын хүдэлмэриие хүтэлбэрилгэдэ ехэ эдэбхи үүсхэл гаргадаг юм. Мүн модельнэ цехын начальнигай орлогшо нүхэр Бурасов цехынгээ бүхы коллективые ударидан толгойлжо, барандаа арадай дружинын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болонхой. Дружинануудай хүдэлмэри гансахан ниитын газарнуудта журам сахилгаар хизаарлагдана бэшэ, харин заводойнгоо коллективэй ажабайдалай шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ ехээр нүлөөлнэ. Тиин цех бүхэндэ нүхэдэй сүүд байгуулагданхай. Мүнөө хүдэлмэрилжэ байhан 33 сүүдэй гэшүүдээр 130 гаран түрүү хүдэлмэришэд hунгагдаhан байна. Эдэ сүүдүүд гансахан ниитын журам эбдэhэн хүнүүдые сүүдлэдэг бэшэ, харин ажалhаа гээгдэдэг, гүрэнэй зөөридэ эзэн бусаар хандадаг, даажа байhан машина, станогоо эбдэдэг хүнүүдые саашадань заhан залааруулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна. Нүхэдэй сүүдэй түрүүлэгшэ нүхэр Тененбаум хэрэг бүхэниие зүбөөр хараха, сүүдэй урда зогсохо баатай болоhон нүхэдтэ зүбшэл үгэлгөөр бусадhаа онсо шалгардаг.

hүүлэй үедэ хүдэлмэришэдэй 7—8 хүн бүхэнэй нэгэн уралан нарижуулагша болонхой. Тэдэнэй олонхидынь инженерно-техническэ гүйсэд hуралсалгүй дээрэhээ нүхэрэй ёhоной туhаламжа абаха баатай болодог. Тиимэhээ ниитын конструкторскэ бюродо хүдэлмэрилдэг 80 гаран инженер болон технигүүд эдэ уралан нарижуулагшадта hайн дураараа туhаламжа хүргэдэг байха юм.

Хүдэлмэришэдэй политическэ болон экономическа эрдэм болбосоролые дээшэлүүлхэ зорилгоор завод дотороо олониитын хабаадалгатай университедүүдые байгуулаабди. Гадна хүдэлмэришэдэй культурна хэмжээе дээшэлүүлхэ университедтэ городой артистнууд, хүгжэмшэд, литераторнууд занятинуудые үнгэргэнэ. Бэеын элүүрые хамгаалха асуудалнуудые шудалха университедтэ заводой поликлиникын олон врачнууд, үхибүүдые коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ түрэлхидэй университедтэ хэдэ хэдэн багшанар, партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсана. Тэдэнэй дундаhаа заводой промышленна врач нүхэр Загоскин, 42-дохи hургуулиин hуралсалай талые даагша нүхэр Шатская, культурын байшангай хүдэлмэришэн нүхэр Колодин гэгшэдэй эдэбхитэй ажалые hайшаан тэмдэглэмээр. Тиихэдэ инженерно-техническэ 170 гаран хүдэлмэришэд ниитын пропагандист, лектор боложо, ажалшадай дунда түлөөhэгүйгөөр элдэб темэнүүдтэй элидхэл хэдэг, заняти үнгэргэдэг болонхой. Заводой түрүү мастернууд нүхэд Кулин, Рявкин, таhагуудые даагшанар нүхэд Хамаганов, Беломестных болон бусад илангаяа залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ эдэбхи ехэтэйгээр хабаадалсана. 15 хүнhөө бүридэhэн ниитын киностуди байгуулагдажа, ажалай новаторнуудай дүй дүршэлые, коммунис ажалай ударнигуудые экран дээрэ харуулна.

Эхэнэрнүүдэй советтэ цех болон таhагуудай 40 гаран соведүүд ородог юм. Соведэй гэшүүдээр hунгагдаhан 280 гаран эхэнэрнүүд хэдышье сүлөөгүй байгаа hаа, хүдэлмэриингөө hүүлээр ниитын хэрэгтэ үнэтэ сагаа үгэдэг байна.

Коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулжа эхилhэн энэ үедэ заводоймнай ажабайдалда ехэ хубилалта болоо. Хүдэлмэришэн бүхэн коммунизмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулхаhаа гадна, коммунистическэ обществын шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эдэбхи ехэтэйгээр хабаадалсахые hайнаар мэдэрнэ.

Ф. Абагаев,
заводой профсоюзай завкомой түрүүлэгшэ.

...УЗАШАН— ...НИЗАТОР

... Цыбиков хорёод ... механизатораар ... үе соо «түмэр мо...ой». «талын ко...найшье жолоо ... hүүлэй хоёр жэ... ...ынгаа ...магай ...олхоздо кукуруза...жэ байнхай. Нү... нёдондо гектар ... центнер кукуру...амаа ургуулжа ...ша ондо тэрэнэй ...ид кукурузын ...ёө 800 цент...на намаа хуряа...шынхээ 30 гек... бобы тарижа, ...лха зорилготой. ...ханизатор-куку...лан дээрээ наг ...айрам тогтоожо, ...ээр бэлдэжэ

...РЭ: Д. Цыбиков.
...МОВЭЙ фото.

Х А Л А А Х А Й

Энээндэ хэн харюусахаб?

hаяхан амаралтын үдэр эртэлжэ бодоод, хүдүү, торхируу буудаха, үгышье hаа, ой зайжа сэбэр агаарта сэнгэжэ ерэхэ hанаатай Мухар Хүндые үгсэбэ гээшэб.

Аяар холо хүрэтэр нэмжыhэн Бичурын аймагай «Рассвет» колхозой үргэн уужам таряалан дээгүүр алхалнаб. Хайшаашье хара гүнзэгы саhаар хушагдаhан хабтагай ехэ таряалан. Баhа наруули майла газарта об тоб соохорлон харалжа, хабарай урин дулаанай улам ойротоhониие мэдүүлнэ.

Удахагүй энэ шииг нойтоор ундалhан таряалан дээгүүр трактор машинануудай үдэр hүнигүй хүнхинэлдэхэ, хабарай тарилгын эхилхэ саг холо бэшэ болоо гэжэ hанаандаа баярланаб.

Тээ ябаад байхадам ойн захадахи таряалан дээрэ нэгэ юумэнүүд холоhоо орбойлдон харагдаад hалабагүй. Юрэдөө энэ ам гүрөөл ой модонhоо гараад байбалтай гээд, маряан hагад дүтэлнэб. Али эдэмни бэлшээридэнь эртэлжэ гаргаhан артелиин адууhа мал гээшэ гү гээдшье нюдөө аршажа харанаб. Үгы даа, ондоол юумэ хэбэртэй. Арбагайдаад, айлгаадхиха hанаатай, хэды еды буугаашье ёдогошуулбаб. Шортоо. Үнөөхинүүдни хүдэлнэгүй...

Харин хажуудань дүтэлжэ ерэхэдэмни колхозой механизаторнуудай халуун намар хээрэ хаяhан хэдэн лафетнэ жатка, хоёр комбайн оройдоо хүрэтэр шахуу саhаар булагдашоод, орбойлдожо хэбтэбэл. Юрэдөө ай зайлуул, алтан дэлхэйдэ амиды ябахадаа элдэб юумэ үзэхэ, харахаш! Тиихэ тиитэрээ колхозойхид иигэжэ машина техникээ хайра гамгүйгөөр хээрэ хаяад байгаа юм гэжэ хэн мэдээб! Урмаа ехээр хухаржа, нохойн эдихэгүйгөөр талада хаягдаhан хайран энэ зөөридэ хара бууhандаа хажуудань удаан зогсобоб. Эдэ комбайн, лафетнэ жаткануудые заводто хэхэ, бүтээхын түлөө хэды олон хүн хүдэлөө, ямар ехэ мүнгэ зөөри гаргаа гээшэб! Эдэмнай мүнөө дайдын дарамта, адууhа мал, амитаниие үргөөхэ талын айбала болоод хэбтэнэ ха юм. Техникын дутуу дээрэhээ кукурузаяа hүхөөр сабшажа абаха болоо hаамнай муу, харин бии байhан машина техникэзэ яадаар заhажа, заримыень хээрэ хаяад жэбэрээжэ, муудхаажархёод, кукурузаяа хуряагаабди гэжэ тэрэнээ hүхөөр талхиха гээшэмнай бүришье тулюур ябадал гээшэ гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев тээсэн партиин ЦК-гэй мартын Пленум дээрэ эгээл иимэрхүү байдалые тон зүб шүүмжэлээ бшуу.

Сэхынь хэлэхэдэ, үшөө саашань hайса ухамайлан харабал, техникэдээ иимэ тэсэшэгүй муугаар, эзэн бусаар хандажа байhан ондоошье баримтанууд эндэ олон лэ олдохо. Үнгэржэ ерэхэдээ айлнуудай газаагуур, эндэ тэндэ талын нэгээр таражаа хаяжархиhан плуг, сеялкэ борнойhоо эхилээд, элдэб зэр зэмсэг дүүрэн хэбтэдэг. Заhагдажа гараhан, заhагдаашьегүй трактор, машинануудынь баhал сэгээн талада орхигдошонхой, саhа бороодо орохоhоо эхилээд, тооhо шоройдо дарагдажа, жэбэ жонходо эдигдэжэ, хэрэгээ барагдажа хэбтэхыень харахадаа hанаа зоборитой агшал даа.

Теэд юрэдөө энэ хамтын ехэ зөөридэ хайша хэрэгээр хандадаг, харюусалгагүйшүүднай хэд гээшэб гэжэ hонирхохоор болоно. Нэгэ захаhаань нэрлэбэл, колхозой түрүүлэгшэ Е. П. Утенков, механик мэргэжэлтэй Я. М. Родионов, эндэхи 4-дэхи тракторна бригадын Г. А. Савельев гэгшэд юм. Эдэмнай яhала ёhо гурим hайн мэдэхэ, эрдэм мэргэжэлтэйшье, улаан, сагааниие илгаруулха зон байха. Машина техникээ юундэ хээрэ хаяабта гэхэдэ: «Хара түмэр хаана ошохо hэм даа, хабар болоходо асаргадана аабза» гэжэ тэдэнэр тордиhогүйгөөр хэлэжэ hуудаг. Харюу хэлэхэгүй хара түмэр гээд лэ хамтын шухала зөөриие иигэжэ хээрэ хаяжархёод, hанаа амар hууханьхайшааб? Тэдэнэр өөhэдынгөө хубиин эд зөөридэ хэр иигэжэ хайра гамгүйгөөр хандаха байгаа хаб.

Хамтын хэрэгтэ иимэ хойрог hалаар хандадаг хүдхэшүүлые олоной урда улайтар, сайтар шүүмжэлжэ, буруу зүбыень балшыса элирүүлхээр. Энэ мэтэ аягүй муу ушар баримта хаража байгаад, аниргүй, арбан шүдэ хам ябаха аргагүй ха юм. Үнэтэй сэнтэй техникэдэ эзэн бусаар хандагшадые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1961 оной декабриин 23-най Указаар хуулиин харюусалгада хабаадуулхадашье яахаб!

Г. Аширов.
М. Дарижабай.

Хайшаа... хара—hонин даа!
Хабарай солгёон аялга.
Нозог ямарханш амитадай
Нойроо сэлмэхээр болоол даа!
...Халуу намарhаа хойшо
Хадалан, таряалан—хамаагүй,
«Эзэгүй» хаягдаhан зэмсэгүүдэй
Эбдэржэл, хэбтэдэгынь харамтай.
Халуун хаhын ерэхэлээр,
...шагдан, ех... мэгд...этээр.
Түрүүлэгшэ бригадир түрүүтэй
Тухашаран, гүйлдэдэг заншалтай.

М. НАМЖИЛОВАЙ зураг, С. СЕРГЕЕВЭЙ үгэ.

ШАНАР hАЙНТАЙ САГААН ЭДЕЭН

Ямаршье продукциин шанар хадаа предприятиин ажал хэрэгэй тодорхой гэршэ болодог гээшэ. Энээниие hайнаар мэдэрhэн Анастасия Жигжитова үйлэдбэрилэн гаргадаг продукциин шанарые hайжаруулхын түлөө ходо оролдодог.

Закаменск городой hүнэй заводой лаборанткаар ажалладаг Анастасия басаган даалгагдаhан ажалдаа ехэ харюусалгатайгаар хандан, эндэ үйлэдбэрилэн гаргагдадаг сагаан эдеэнэй шанарые ходо хинан шалгажа байдаг. Минусинск городто тусхай hургуули дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр түрэл Закаменск городтоо бусажа, табадахи жэлээ амжалтатай hайнаар ажаллана. Эдэ жэлнүүдэй туршада тэрэ нилээд ехэ дүй дүршэлтэй болоо. Аймагай колхозуудhаа тушаан абтадаг hүнэй шанарые, тэрэнэй тоhолигые тодорхойлхо ажал эндэ hайнаар эмхидхэгдэ. Нэн түрүүн Анастасия Жигжитова hүнэй заводой ажалые hайжаруулха гэжэ ехэ оролдолго гаргаа. Энээгээр тэрэ хүдэлмэреэ хизаарлангүй, колхозуудай дэргэдэхи сепараторна пунктнуудаар ябажа, тушаан абтадаг hүнэй шанар ба тоhолигые тодорхойлхо, ариг сэбэрые наринаар сахиха хэрэг хинан шалгадаг, пунктнуудай хүдэлмэришэдтэ ёhотой туhаламжа хүргэдэг юм.

Анастасия Жигжитова «эрхим шанартай продукциин түлөө» гэhэн уряатайгаар коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлхэ үүсхэл сепараторна пунктнуудай хүдэлмэришэдэй дунда үүсхэhэн байна.

Зураг дээрэ: заводой лаборантка Анастасия Жигжитова ажаллажа байна.

Ю. Загибаловай фото.

Һонин зантай хүбүүн

(Даниин ябган үльгэр)

Нэгэ хүн ябган тэргэ дээрэ туламтай хара таряа ашаад, тээрмэ тээшэ зүдхэжэ ябаба. Тэрэ хүн замдаа ондоо нэгэ хүнтэй уулзаад, хөөрэлдэбэ, гээшэ.

— Амарые айладхая! Харгы һайн ха гү?

— Би энэ харгыгааршни ябаагүйб.

— Тээрмэ хүдэлнэ ха гү?

— Би тээрмэ хүрөөгүйб.

— Ямар һонин хүбүүн гээшэбши!

— Хүбүүн бэшэб, биш һамгатай хүм. Хори наһа хүрэнхэйб.

— Яахаб, һайн лэ гүйгүү.

— Үгы даа, тиимэш һайн бэшэ.

— Юундэ?

— Һамгамни даншье хүгшэн.

— Тиигээ һаа, муул даа.

— Тиимэш муу бэшэ.

— Юунэй һайн юумэн энээндэш байнаб?

— Һамгам гэртэй, мүн мүнгэ ехэтэй юм.

— Тэрэш һайн даа.

—Үгы даа, тиимэш һайн бэшэ. Мүнгэнийнь бүхэли бэшэ, жэжэ скиллингэ юм.

— Тиихэдээ бүришье муул.

— Муушье юумэниинь үгы даа. Тэрэ скиллингээрээ дүрбэн тарган гэгшын гахай худалдажа абанхайб.

— Һайн лэ даа.

—Һайтайш юумэ үгы. Эхэм гахайнгаа сала хайлуулжа байтараа гэрээ галдажархёо һэн.

— Муул даа. Ехэл гарзада ороо байнат.

— Гарзашье болоһон юумэниинь үгы. Биш шэнэ гэр барижа оронхойб.

— Һайн лэ гүйгүү.

— Һайншье юумэниинь даа. Түрүүшымни һамган шэнэ гэрээ хаража ябаһаар, гэшхүүр дээрэһээнь унаад, хүзүүгээ булгаршаһан юм.

—Ай даа, яагааш муу юумэ гээшэб.

— Муушье юумэниинь үгы. Залуу һамгатай болгодоо. Тэрэм ёһоорхон лэ һайхан эхэнэр даа!

— Жаргаал гээшэш.

—Жаргаһаншье юумэн үгы. Һамгамни бүхэли үдэртөө бэеэ заһаад, гоёод, юушье хэнэгүй. Тиихэдэ би хүлһөө буутараа хүдэлнэб. Эдеэ шанаха, хайраха шараха, булаха болгохо ажал минии толгой дээрэ. Тиихынгээ хажуугаар хубсаһа болон шала угаахаш.

— Иихэдээ зүдэрһэн лэ эрэ гээшэш даа.

— Зүб хэлэнэш, зүдэрэгдөөд лэ байна. Зай баяртай!

(Ородһоо оршуулга).

Чуваш арадай дуу, хатарай ансамбль

Эдэ үдэрнүүдтэ республикымнай ниислэл хото Улан-Удэдэ аха дүү чуваш арадай дуу, хатарай ансамбль айлшалжа, удха түгэс, уран гоё концертнүүдээр үргэн олониитые һонирхуулан баясуулба. Тэрэниие РСФСР-эй габьяата артист, Чувашиин АССР-эй арадай артист композитор А. Г. Орлов-Шуэьм, Чувашиин АССР-эй искусствонуудай габьяата ажал ябуулагшэ Г. С. Лебедев, балетмейстер Ю. В. Косаров гэгшэд хүтэлбэрилнэ.

Тус ансамбль анха түрүүн 1924 ондо Чебоксары городой алба хаагшадай болон багшанарай техникумэй оюутаһаа бүридхэгдэн байгуулагдаа юм. Тиигээд Чувашиин гүрэнэй хоорой нэрэ абаһан байна. Удаань 1938 ондо дуу болон хатарай ансамбль болгогдоо. Тэрэ сагһаа хойшо дурсагдаһан ансамблиинхид ажалшадай дунда совет хүгжэм дэлгэрүүлхэ талаар нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулһан, бүхы Советскэ Союз дотор аяншалһан байна.

Тэдэнэй концертые манай ниислэлэй ажалшад ехэ һонирхон хараба. Репертуар доторнь ехэнхидээ чуваш арадай хатар болон дуунууд, СССР-эй арадуудай, арадай демократиин оронуудай эрхим һайн зүйлнүүд багтан оронхой.

Ансамблиинхид эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллахынгаа хажуугаар мэргэжэл шадабарияа саг үргэлжэ дээшэлүүлдэг гэжэ абаһаар мэдэгдэнэ. Чувашиин АССР-эй габьяата артистнууд А. Г. Казакова, М. И. Денисов, Г. А. Андреева, П. П. Медников болон бусад нүхэд илангаяа ехэ амжалта туйлабад.

Дурсагдаһан ансамбльда Буряадай АССР-эй Культурын министерствын хүндэлэлэй грамота барюулагдаба.

Д. Капустин.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Чуваш арадай дуу, хатарай ансамблиин бүлэг дуушад. Автэрай фото.

ХҮХЮУ ЗУГААТАЙГААР...

Халуун хаһа — эршэтэ ажалай үдэрэй дүүрэмсээр, тиимэшье үни болоогүй байхада Улан-Удын барилгашадай клубаар хүн зон дүүрэшэбэ. Олонхидынь гоё һайханаар, һайндэрэйхеэр хубсаланхайнууд хатар наада эмхидхэнэ, элдэб энеэдэ зугаа үүдхэнэд. Тииһээршье байтарнь удаан хүлеэгдэһэн саг тулажа, городой эмнэлгын эмхи зургаануудай уран һайханай бүлгэмүүдэй харалгын, мүн үбэлэй спартакиадын дүнгүүдтэ зорюулагдаһан үдэшэ эхилһэн дээрэ тоологдобо.

Медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ нүхэр М. В. Леденев суглаа нээхэдээ тобшохон үгэ хэлэжэ, туйлаһан амжалта, ойрын сагта бэелүүлэтдэхэ шухала зорилгонуудта тогтоо.

Үнгэрһэн жэл, илангаяа КПСС-эй XXII съездын һүүлээр медицинскэ мэргэжэлтэдэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри нилээдгүй һайжарһан байна. Агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэриин элдэб онол арганууд зоримгойгоор хэрэглэгдэнэ. Энэ талаар уран һайханай бүлгэмүүдтэ хабаадагшад ехэ ажал ябуулдаг байна. Тэдэнэй олонхид үүсхэлтэй, эдэбхитэй агитаторнууд болоно. Эдэмнай бүлта ниитын хэрэгтэ үнэн зүрхэнһөө хабаадахатаяа хамта мэргэжэл шадабаряа саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, эрдэм наукын туйлалтануудые ажалдаа зүрхэтэйгөөр нэбтэрүүлжэ, ариг сэбэрые сахиха, элдэб үбшэнһөө хошон үгэнүүд хабарай энэ үдэшэ дэлгэрээ, шалгарһан түрүү зонуудтань шан бэлэгүүд барюулагдаа. Городой нэгэдэхи, үхибүүдэй больницануудай, нарайлалгын байшангай хатаршад, дуушад һайн дүнгүүдтэй байжа түрүүшын һууринуудые эзэлбэ. Тиигэжэ хонгёо дуутай хүгжэм—баяраар шагнагдабад. Уран һайханай бүлгэмэй эдэбхитэн—Буряадай, РСФСР-эй габьяата врач Екатерина Михайловна Никифорова, медицинскэ сестра В. А. Дудина, нарайлалгын байшангай түлөөлэгшэ Анна Доржиева, акушерка Валентина Елисеева, фельдшер нүхэр Розенкинд болон бусадта хүндэлэлэй грамотанууд шанга альга ташалган доро барюулагдаа.

Энэ үдэшэ үбэлдөө һорилдоо, уулзалгануудта шалгарһан солбон шамбайшуулшье хооһон һуугаагүй. Эрхимлэжэ гарагшадта үнэтэ бэлэгүүд, грамотанууд, дипломууд болон жетонууд бэлэглэгдэһэн байна. Суглаагшадай альга ташалган доро баһа үнөөхи нэгэдэхи больницымнай нютагай комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Красикова медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой дамжуулгын кубок абаба. Гадна, тэдэ 6 дипломоор шагнагдаа юм. Энэ ушар үнэхөөрөө заримашуулые ехэтэ һонирхуулаа. Юуб гэхэдэ, хэдэн жэлэй туршада тэрэ кубок республиканска больницын спортсменүүд барижа ябаһан.

Үнгэрһэн үбэлэй үедэ солбон шамбайшуул сооһоо тусхайлхада санашан Горнова, конькишан Нечаева (үхибүүдэй нэгэдэхи больница), мүн нүхэд Гулюк, Хардаева болон бусад эрхим туйлалтануудтай байха юм. Зүгөөр, мүрысөөнүүдтэ хабаадаһан 128 хүнүүдһээ илгаржа гараханъ хүнгэн хэрэг бэшэ байгаа. Хүн бүхэн үнэтэ сагаа минии гээнгүй бэеэ һориһон байха юм.

...Баяр ёһололоо үнгэргэхэтээ хамта сугларагшад саашанхи хараа зорилгонуудаа тодорхойлоо. Ерэхэ зунай үедэ ехэ һорёо мүрысөөнүүдые эмхидхэхэ, намартаа баһа дахин уран һайханай харалга үнгэргэхэ гэжэ зүбшэһэн байна. Энэ шухала хэрэгтэ хүн бүхэн өөрынгөө хубитые оруулха байһанаа мэдүүлээ.

И. Очорон.

hэргылэмжын хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулха хэрэгтэ хамаг анхаралаа хандуулдаг байха юм.

Эгээл иимэ мэргэжэлтэд болон эдэбхитэд тухай һони һонин хөөрэлдөөн, хүхюу

Улан-Удэ хэлэнэ, харуулна

Мүнөөдэрэй телевидениин программа

18.00—Һургуулиин наһанай үхибүүдтэ зорюулагдаһан «Смех и слезы» гэжэ Сергей Михалковой зүжэг харуулагдаха. 19.00—«Дочь Малого театра» гэһэн уран һайханай документальна фильм. 20.10—«Телевизор харагшадай асуудалда харюу» гэһэн дамжуулга. 20.30—«Экран жизни» гэжэ научно-популярна фильм. 21.10—«Вечера на хуторе близ Диканьки» гэһэн уран һайханай фильм. 22.20—Үглөөдэрэй дамжуулгын программа.

Саг уларил

Гидрометбюрогой мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, саһан орохогүй. Баруун хойто зүгһөө һулаханаар һалхилха. Улан-Удэ городто үглөөгүүр 11—13, үдэртөө 0—2 градус хүйтэн болохоор багсаагдана.

Апрелиин 1—2-ой үдэрнүүдтэ республика дотор бага зэргэ үүлэтэй байха, саһан орохогүй. Баруун зүгһөө һулаханаар һалхилха. Һүниндөө 15—20, үдэртөө 1—6 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Венгриин эгээ хүндэ шэгнүүртэй хүн

Венгриин Ленти тосхондо ажаһуугша, шүдэнэй техник Карой Хорничек 230 килограмм шэгнүүртэй юм. 45 наһатай болоһон энэ хүнэй үндэрынь 178 сантиметр. Карой Хорничегые Венгриин эгээн хүндэ шэгнүүртэй хүниинь гэжэ тоолодог байна.

Карой Хорничек юрын хүнүүдһээ балай ехээр эдидэггүй. Гэбэшье 5 метрһээ бага бүдөөр тэрээндэ костюм оёжо болохогүй юм.

К. Хорничек элдэб газар нютагуудаар аяншалха дуратай. Теэд энэ зорилгонь бодотоор бэелүүлэгдэнэгүй. Юуб гэхэдэ, автобусуудай, түмэр харгын вагонуудай үүдэн тэрээндэ багададаг, наридадаг байна бшуу.

(ТАСС).

Суванна Фума арадтаа хандаба

ХАНОЙ, мартын 29. (ТАСС). Нэгэдэлээ улам бэхижүүлжэ, дайсантай бүри шангаар хамтаараа тэмсэхые уряалан, Лаосай патриотическа хүсэнүүдтэ, хүн зондо премьер-министр Суванна Фума хандаа гэжэ ВИА агентство мэдээсэнэ.

Һэрэмжэтэй байхыень, оролдосотойгоор хүдэлхыень, юумэеэ химгадахыень, бэрхэшээлнүүдые дабаха талаар Нео Лао Хак Сат партиһаа һургаал абахыень офицернүүд болон солдадуудые премьер уряалаа.

Һайн һайхан туһаламжа үзүүлдэгэйнь түлөө социалис оронуудта Суванна Фума баясхалан хүргөөд, эдэ оронуудтай хани барисаагаа хүндэлхыень, аршалан хамгаалхыень патриотическа хүсэнүүдые, арадые гуйгаа. Амгалан байдал тогтоохо, бэеэ абанги байха хэрэгтэнь Лаоста туһалха зорилгоор социалис оронууд туһаламжа үзүүлнэ гэжэ тэрэ хэлээ.

Эквадортохи үгэсэлгэ усадхагдаба

НЬЮ-ЙОРК, мартын 19. (ТАСС). Ассошиэйтед Пресс агентствын Китоһоо мэдээсэһэнэй ёһоор Эквадорой президент Аросемена иигэжэ мэдүүлээ. Тэрэнэй засаг түрэдэ эсэргүүгээр зэбсэгтэ хүсэнүүдэй бүлэг офицернүүдэй эмхидхэһэн үгэсэлгэ усадхагдаа.

Орон доторхи байдал правительствын хиналта доро байна гэжэ президент корреспондентнүүдтэ мэдээсэһэн байна. Үгэсэлгэ тухай тэрэ дэлгэрэнгы мэдээсэл хээгүй.

Эквадорой президентын мэдүүлгэ

ГУАЯКИЛЬ, мартын 29. (ТАСС). Эквадорой президент Хулио Аросемена радиогоор үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ мэдүүлээ. Тэрэнэй правительствода эсэргүүгээр сэрэгэй үймөө эмхидхэгшэд хадаа армиин хархис этэгээдүүдэй түлөөлэгшэд, урдын президент Веласко Ибарра гэгшын тала баригшад байгаа. Тэдэнэр гадаадынгаа политическэ хараа шэглэлые хубилгахыень, тусхайлбал, Кубатай харилсаагаа таһалдуулха тухай правительствода эрилтэ хэдэг байна.

Кеннеди пресс-конференци хэбэ

ВАШИНГТОН, мартын 29. (ТАСС). Президент Кеннедиин мүнөөдэр хэһэн пресс-конференци телевиденеэр дамжуулагдаа. Женевэдэхи зүблөөн тухай гүрэнэй секретарь Раскын тоосоое үндэһэ болгон президент иигэжэ мэдүүлээ. Шалгалта хэхэ инспекци тухай асуудал ядерна зэбсэг туршалгые хорихо тухай договор баталха замда гол һаад түбэг боложо үгэнэ.

Агаарта ядерна туршалга Холбоото Штадууд һэргээхэ гү гэһэн асуудалда харюусахадаа, правительствын хараа бодол мартын 2-то минии хэлэһэнһээ ондоо болоогүй, тайлбарилан хэлэбэл, США апрельдэ туршалга хэхэ хүсэлэлтэй байна гэжэ президент мэдүүлнэ.

Баруун Берлин тушаа советско-американска хөөрэлдөөнүүд тухай асуудалда президент Кеннеди иигэжэ харюусаа. Энэ асуудалай яаралтайгаар шиидхэгдэхэ тон шухала байһые Холбоото Штадууд тооногүй бэшэ. Тэрэнэй хэлэһэнэй ёһоор аюултай ушар байдалай гохёолдохогүйн тулада хэлсээ хэхые Холбоото Штадууд эрмэлзэнэ. Ядерна дай Холбоото Штадуудай түрүүлжэ эхилхээр ушар байдал тохёолдожо болохо гэжэ Америкын журналист Стюарт Олсон гэгшэтэй хөөрэлдэхэдөө хэһэн мэдүүлгэеэ тодорхойлжо үгэхыень президентые гуйһан байна.

Минии мэдүүлгэ, Сагаан байшангай хэблэлэй асуудалнуудые эрхилдэг секретарь Сэлинджерэй хуулитаар онсолон тэмдэглэһэнэй ёһоор, Холбоото Штадуудай «заншалта хараа бодолые» дахяад дабтаһан ябадал болоно гээд Кеннеди хэлээ.

Эзэрхэг түримхэй добтолгые буруу...

НЬЮ-ЙОРК, мартын 29. ТАСС-эй корреспондент Н. Туркатенко иигэжэ дамжуулна:

Сириин газарта Израилиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй 1955 оной декабриин 11-дэ добтолон оролго, Египедтэ эсэргүүгээр 1956 оной октябрьда хэгдэһэн добтолгодо хабаадалсалга; демилитаризованна зоно руу 1960 оной февралиин 1-дэ добтолон оролго; Иерусалим город шадар 1960 оной март болон апрельдэ сэрэгэйнгээ частьнуудые оруулалга; эсэстэнь, Сириин Арабуудай Республикада эсэргүүгээр Тивериадска нуур шадар 1962 оной мартын 16—17-до хэгдэһэн зэбсэгтэ добтолго—эдэ бүгэдэ хадаа араб оронуудта эсэргүүгээр Израилиин хэһэн эзэрхэг түримхэй ябуулгануудай заримаһиинь болоно. Энээн тухай Аюулгүйн Соведэй мартын 28-най заседани дээрэ дурдагдаһан байна.

Энэ заседани САР-эй правительствын эрилтээр зарлагдаа. ООН-эй Уставые, Израиль Сири хоёрой хоорондохи эблэрэлгэ тухай хэлсээе сахингүйгөөр Израилиин хэжэ байһан эдэ эзэрхэг түримхэй аашанууд уласхоорондын эб найрамдалда, аюулгүй байдалда гай түбэг татаха байна гэжэ Сириин правительство зааһан байха юм.

Израилиин зэбсэгтэ хүсэнүүд мартын 16-най һүни Сириин газар руу добтолон ороод, Сириин газарай зарим хубиие эзэмдэхэ һэдэлгэ гаргаһан байгаа гэжэ Аюулгүйн Соведэй заседанида уригдаһан САР-эй түлөөлэгшэ Соведэй гэшүүдтэ мэдээсээ. Израилиин эзэрхэг түримхэй аашаһаа уламжалан ямаршье гэм зэмгүй хүнүүд алуулаа. Энэ ябуулгыень Аюулгүйн Совет эрид шангаар буруушааха, ООН-эй Уставые, эблэрэлгэ тухай хэлсээе сахихыень Израилиие баадхаха ёһотой гэжэ тэрэ хэлээ.

Аргын олдоо һаа, эзэрхэг түримхэй ябуулга хэхэһээ Израилиин хэзээдэшье арсадаггүй, тиигээд өөһэдынгөө добтолон ороһон оронуудые эзэрхэг ааша гаргаа гэжэ гэмнэдэг байһан баримтада Аюулгүйн Соведэй гэшүүдэй анхаралые Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын түлөөлэгшэ хандуулаа.

Израилиин түлөөлэгшэ мүнөөшье иимэ мэхэ гохо гаргахые оролдоо. «Израилиин эрхэтэдэй ами наһые, зөөри хогшолые, мүн өөрынгөө газар дээрэхи үнэтэ зүйлнүүдые хамгаалха шухала» байһан дээрэһээ мартын 16—17-до САР-та эсэргүүгээр Израиль добтолго хэһэн байгаа гэһэн хэбэртэйгээр Аюулгүйн Соведэй заседанида уригдаһан Израилиин делегат хэлэһэн байна.

Эзэрхэг түримхэй добтолго хэгшэ добтолуулагша хоёрые нэгэн адляар тоолоһон США-гэй түлөөлэгшэ Стивенсон гайхамаар хараа бодол баримталһан байна. Палистинадахи эблэрэлгын хойноһоо ажаглан хинаха ООН-эй комиссиин штабай начальник фон Хорнын Нью-Йоркдо ерэтэр Аюулгүйн Соведэй заседаниие хойшолуулхые дурадхаад, эблэрэлгэ тухай хэлсээе сахихыень САР-ые, мүн Израилиие уряалһан байна.

Энээниень СССР-эй түлөөлэгшэ П. Д. Мо[...] гөөгүй. Сиридэ [...] эзэрхэг түримхэй [...] һэнэйнь түлөө [...] мэлэн буруушаа[...] эй эрилтые тэрэ [...] кументнүүд боло[...] тэрэ тоодо Израй[...] ороһон зарим мэ[...] эй Уставые, эбл[...] хэлсээе сахингүй[...] Сириин Арабууд[...] када эсэргүүгээр [...] толго хээ гэжэ [...] гэршэлжэ үгэнэ [...] түлөөлэгшэ онсо[...]

Тивериадска [...] мартын 16—17-[...] адли тиимэ ааш[...] гаргахагүйн тул[...] бүри мүнөө, Аюу[...] шиидхэбэри га[...] леэнгүйгөөр, бур[...] хала. ООН-эй У[...] рэлгэ тухай хэл[...] болохыень Изра[...] ха хэрэгтэй гэ[...] лөөлэгшэ хэлэһ[...]

Аюулгүйн Со[...] ниие хойшолуул[...] радхалые Сирии[...] Республикын бо[...] Нэгэдэмэл Рес[...] лөөлэгшэдэй бү[...] дээрэһээнь, сов[...] шэ тус асуудал[...] сэлгые хойшол[...] шөөгөө.

Аюулгүйн Сов[...] удаадахи недел[...] лохоор хараала[...]

Хосе-Марио Гидо Аргентинын президент болобо

НЬЮ-ЙОРК, мартын 30. (ТАСС). Сенадай түрүүлэгшэ Хосе-Марио Гидо Аргентинын шэнэ президент боложо, үсэгэлдэр тангаригаа үгөө гээд ЮПИ агентствын корреспондент Буэнос-Айресһаа мэдээсэбэ.

Аргентинада гүрэнэй урбалта болобо

НЬЮ-ЙОРК, (ТАСС). Информационно агентствонуудай Буэнос-Айресһаа мэдээсэһэнэй ёһоор Аргентинын президент Артуро Фрондиси тушаалһаа гаргагдаа гэжэ армиин болон агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй талаар гүрэнэй секретарьнууд соносхоо. Хуурай газарай сэрэгүүдые командалагша генерал Рауль Поггн сэрэгэй бүхы гарнизонуудта бэшэг эльгээгээ. Тэрээнь соонь иигэжэ хэлэгдэнэ. Фрондиси президентын тушаалһаа гаргагдаа, энэ хадаа эсэсэй шиидхэбэри болоно. Фрондисиин орондо ороной президентын тушаалые сенадай түрүүлэгшэ Хосе-Марио Гидо дааха юм гээд сэрэгэй дээдэ зэргэтэдэй түлөөлэгшэд соносхоһон байна.

Буэнос-Айресһаа абтаһан телеграмманууд соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Ягаан байшан (правительствын байдаг гэр. — **редакциин ажаглалта**) сэрэгүүдээр эзэлэгдэнхэй. Город соохи шухала шухала газарнуудые сэрэгүүд мүн лэ эзэлһэн байна.

А. А. ГРОМЫКО ЖЕНЕВ[...] МОРД[...]

ЖЕНЕВА, мартын 29. (**ТАСС-эй тухай корр**). Буу зэбсэг хуряаха талаар 18 гүрэнэй түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн комитедэй хүдэлмэридэ хабаадалсаад, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко Москва бусахаяа мүнөө үглөөгүүр Женевэһээ ниидэн гараа. СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо В. С. Семенов, министртэй суг ябалсаһан хүнүүд А. А. Громыкотай хамта Москва бусахаяа гараһан байна.

Женевэһээ мордохынгоо урда тээ аэродром дээрэ А. А. Громыко иимэ мэдүүлгэ хээ:

Хэдэхэн минута болоод бидэнэр Женевэһээ гарахаяа байнабди.

Буу зэбсэг хуряаха талаар 18 гүрэнэй түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн комитедтэ болохо хэлсээндэ эхи табигдаа. Буу зэбсэг бүгэдэниитээрээ, хүсэдөөр хуряаха тухай договорые бэлэдхэхэ гээшэ саашанхи хүдэлмэриин гол удхань болоно гэжэ комитедэй хүдэлмэридэ хабаадалсаһан гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд үгэсэ ойлгосоо.

Комитедэй хүдэлмэриин урагшатай байхые хүсэдэг дээрэһээ Советскэ правительство хадаа уласхоорондын шанга хиналта тогтоон, буу зэбсэг бүгэдэниитээрээ, хүсэдөөр хуряаха тухай договорой проектые үзэмжэдэ табиһан байна. Энэ проект гол зорилгоёо бэелүүлхэ талаар комитедэй хэхэ бүхы хүдэлмэриин таарамжатай үндэһэ һуури боложо үгэнэ.

Буу зэбсэг бүгэдэниитээрээ, хүсэдөөр хуряаха [...] талагдахын бүри [...] хоорондын шахард[...] дал һулаpуулхын, [...] гэдэниитээрээ, хүс[...] эгээн таарамжатай [...] бии болгохын тула [...] годо һаад болохоор [...] жээнүүдые зүбшэж[...] гадаадын хэрэгүү[...] нүүд үгэсэ ойлголс[...]

США-гай гүрэна[...] Расктай Женевэдэ [...] уулзалганууд болоо[...] эбэй гуримшуулга [...] үндэһөөр Баруун [...] байдалые һайжар[...] асуудал эдэ уулза[...] зүбшэн хэлсэгдээ. [...] уламжалан энэ асу[...] тэрэниие шиидхэл[...] зайсаха аргагүй. [...] дээр үгэсэ ойлгол[...] даһые, ямар зүйл[...] салдаанай гарадаг [...] уулзалгануудай үе[...] гээр элирүүлһэн [...] гүрэнэй түлөөлэгш[...] энэ талаар холбоон[...] лэгдэхэ гэжэ таана[...]

Хүндэтэйгөөр үг[...] лөө Швейцариин ф[...] вительствода, Ка[...] Женева городой [...] баясхалан хүргэхы[...] гыт.

А. А. Громыко, [...] тэдэнтэй суг ябал[...] мордохуулагшадта [...] наар үдэшүүлэн [...] гаа. Агаарай онгос[...] дэн гаража, Москва[...]

Галацка судоверфь—Румыниин Арадай Республикадахи эгээн томо верфь юм. Һүүлшын 16 жэлэй турша соо ороной сүлөөлэгдэхын урда тээхи 33 жэлэй турша соо бүтээгдэһэндэ орходоо гурба дахин олон судна бүтээгдээ. Мүнөө үедэ [...] суднануудые, дал[...] дые, гол мүрэнэй [...] дуудые бүтээжэ [...] ДЭЭРЭ; Галацка су[...]

Ред[...]
Ц. Ц. [...]

Манай адрес, телеф[...]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Лен[...] ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора —46-32. зам. [...] 32-74, ответ. секретаря—27-37, отделов парти[...] пропаганды—24-74, сельского хозяйства и со[...] тельства—47-59, промышленности и транспорт[...] —35-14, культуры—34-05, писем и рабсел[...] отдел переводов и корректорская—35-95, бухга[...] Для междугородных переговсров—16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерст[...] Бурятской АССР.

Н00636.